

SLOVENSKI

vestnik

Izdajatelj, lastnik in založnik: Dr. Franc Petek, Velikovec. — Uredništvo in uprava: Celovec-Klagenfurt, Gasometergasse 10, telefon 56-24. Glavni urednik: Rado Janežič, odgovorni urednik: Lovro Potočnik. — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec-Borovlje. — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Celovec-Klagenfurt 2, Postfach 124.

Letnik XIII.

Celovec, petek, 24. oktober 1958

Štev. 43 (859)

„Nekaj je gnilega v državi Danski!“

„Čudno je, če se moramo mi, ki nam očitajo, da smo izdajalci domovine, zbrati tukaj v Celovcu, glavnem mestu Koroške, da brnimo zakone in postavimo,“ je bilo ugotovljeno na veličastnem protestnem zborovanju koroških Slovencev v celovski Delavski zbornici. Res, čudno je, če se mora manjšina zavzemati za spoštovanje in upoštevanje veljavnih zakonov, dočim jih pripadniki večinskega naroda s pomočjo in celo ob sodelovanju deželnih in državnih oblasti kratijo in prezirajo. Še bolj čudno pa zveni, če nas peščica večno večerašnjih zmerja z izdajalci domovine samo zato, ker se pač zavzemamo za dosledno upoštevanje in izvajanje zakonov tiste države, ki jo baje izdajamo. Ali ni to neke čudne vrste izdajstvo, ali ni to višek ironije, ki se pač more poroditi le v glavah tistih, ki so pred 20 leti dejansko izdali in prodali domovino ter jo izročili na milost in nemilost najhujšemu barbarstvu, ki ga človeštvo sploh pozna.

Morda nam bo spet kdo očital, da smo nezumni (kakor je bilo še pred nedavnim zapisano splošno o Slovanih), toda že nekaj dejstev iz zadnjega časa jasno dokazuje, da gre tukaj za žalostno resnico in da z upoštevanjem ter izvajanjem zakonov pri nas v Avstriji nekaj res ni v redu:

— Čeprav po avstrijskem šolskem zakonu (ki velja za vse zvezne dežele, torej tudi za Koroško!) šolske stavke niso dovoljene, je pri nas na Koroškem v posameznih šolskih okoliših tekom letošnjega leta prišlo kar dvakrat za vsako šolo do šolske stavke.

— Čeprav so po avstrijski ustavi in zakonih vsi državljani enakopravni, in sicer tako glede pravic kakor tudi glede dolžnosti, so bili starši v Mannswörthu pri Dunaju, ki so skoraj hkrati s podobnimi dogodki na Koroškem uprizorili šolsko stavko, nemudoma kaznovani v smislu zakona, medtem ko na Koroškem zaradi protizakonite šolske stavke do danes še nihče ni bil klican na odgovornost.

— Čeprav je po avstrijskem zakonu prepovedano pozivanje in hujskanje na kršenje zakonov, do danes še ni bil kaznovan nihče od tistih, ki so javno pozivali na protizakonito šolsko stavko ter hujskali proti veljavnemu zakonu o dvojezični šoli.

— Čeprav je po členu 7 državne pogodbe, ki je sestavni del avstrijske ustave, prepovedano delovanje, ki je usmerjeno na to, da slovenskemu prebivalstvu odvzame njegov značaj in pravice kot manjšine, dnevno doživljamo, kako nacionalistične organizacije, povezane v „Kärntner Heimatdienst“, nemočno in nekaznovano ščuvajo in hujskajo proti slovenski manjšini in njenim pravicam.

— Čeprav je odredba o dvojezičnem šolstvu iz leta 1945 avstrijski ustavni zakon in ga kot takega more spremeniti samo avstrijski parlament z dv tretjinsko večino, je bila dvojezična šolska ureditev z odlokom koroškega deželnega šolskega sveta z dne 22. 9. 1958 praktično odpravljena ali pa vsaj bistveno okrnjena.

— Čeprav je po § 27 zakona iz leta 1905 o ureditvi šol in pouka predvidena možnost oprostitev samo od petja, risanja, telovadbe in ročnih del — in še to le na podlagi zdravniškega potrdila — odlok deželnega šolskega sveta s sklicanjem na ta zakon protizakonito daje možnost odjave od slovenskega pouka.

— Čeprav se odredba ministrstva za pouk z dne 18. 8. 1947 nanaša le na glavne šole in velja le za popolnoma nenadarijene otroke, ki se učijo tujega jezika, daje odlok deželnega šolskega sveta s sklicanjem na to odredbo možnost odjave od slovenskega učnega jezika, in sicer ne samo na glavnih marveč tudi na osnovnih šolah.

— Čeprav je slovenščina v smislu člena 7 državne pogodbe v okrajih Koroške s slovenskim ali mešanim prebivalstvom dodatno k nemščini enakopraven uradni jezik, jo odlok deželnega šolskega sveta protipravno postavlja v isto vrsto s tujimi jeziki.

Se je volilna borba že začela?

Kakor smo že poročali, sta se obe vladni stranki — ÖVP in SPÖ — načelno sporazumeli, da bi prihodnje volitve v državni zbor, ki bi morale biti šele leta 1960, preložili na jesen 1959 in prevladuje mnenje, da bodo te volitve predvidoma oktobra prihodnjega leta. Torej je še celo leto do volitev, vendar vse kaže, da se je volilna borba, vsaj med vladnima strankama, že začela.

Izmenjava neprijetnih »ljubeznivosti« v okviru vladne koalicije sicer ni nič posebnega, saj precej pogosto doživljamo, da višji in najvišji predstavniki obeh strank zapuščajo tla prijateljskega sožitja in se poslužujejo malo ljubeznivih oblik medsebojnega »obračunavanja«. Toda zadnje čase se tako »obračunavanje« nevarno stopnjuje in je ravno zadnje soboto in nedeljo prišlo do precej odločnih načelnih izjav iz ust ÖVP-jevskega kanclerja Raaba in SPÖ-jevskega vicekancler-

ja Pittermanna, ki jih je lahko smatrati že za neke vrste vojno napoved med obema strankama za prihodnje volitve.

V soboto je govoril kancler Raab na zasedanju katoliških združenj, kjer je nenasledno ostro napadel socialiste in jim očital, da skušajo za vsako ceno doseči absolutno oblast v državi, kajti »njihovi cilji se v ničemer niso spremenili, spremenila se je le njihova taktika«. Vendar pa je v isti sapi tudi povedal, da stremi ÖVP za uresničitvijo oporoke Luegerja, Seipla in Dollfussa, pri tem pa razumljivo zamolčal, da je ravno vladanje imenovanih treh pomenilo diktaturo manjšine, kar je našo državo končno privedlo v položaj, ko je bila Avstrija dozorela, da jo pohodi nacistična Nemčija. Toliko bolj zavestno pa je izjavil, da je vprašanje koalicije zdaj le še drugovrstnega pomena in »če bomo dovolj močni, bomo lahko s koalicijo ali pa brez nje uspešno

vladali«. Poudaril je, da vprašanje zahteva končno odločitev, ki jo bodo prinesle prihodnje volitve, pri katerih bo po kanclerjevem mnenju le še en sam zmagovallec: ali velika zmaga ÖVP, ali pa uspeh SPÖ, ki ga ne bo mogoče osporavati. Med svojim govorom je kancler Raab napadel socialiste tudi zato, ker se še niso odrekli razredni borbi, svoje pristaše pa je posvaril, naj se ne zoperstavljajo njegovi politiki, ki stremi za tem, da bi si liberalne in nacionalne kroge pridobil za veznike. Ni treba posebne jasnovidnosti, da bi v tej zvezi tudi mnogo bolj razumeli kanclerjeve omalovaževalne besede o sedani vladni koaliciji in ni izključeno, da se Raab odnosi na tihem že bavita z načrtom, da bi prej ali slej zamenjala svojega vladnega partnerja, in sicer FPÖ za SPÖ, saj je bila podobna želja že večkrat izražena tudi na strani »svobodnjakarjev«.

Taka zamenjava v državnem vodstvu pa seveda ni odvisna le od več ali manj skromnih želja ene in druge stranke ter je tudi vicekancler Pittermann, ko je v nedeljo govoril na kongresu SPÖ v Grazu, izrecno poudaril, da zasluge za uspešno gospodarsko politiko ne grejo samo eni stranki, kakor ÖVP to vedno spet skuša dokazovati, marveč je ta razvoj omogočilo le sodelovanje obeh vladnih strank. Tudi vicekancler Pittermann se je posluževal precej ostrih besed, ko je govoril o gospodarskih vprašanjih, še bolj pa, ko je odgovarjal na izvajanja kanclerja Raaba o oporoki Luegerja, Seipla in Dollfussa. Dejal je: Zelo dobro vemo, da so v ÖVP tudi danes še ljudje, ki bi se radi povrnili k metodam tega nesrečnega časa in ki danes samo niso v stanju, da bi ravnali v smislu teh »oporok«. Socialisti na ta skrajno nevarni spodrselj kanclerja Raaba odgovarjamo samo s tem, da kličemo vsemu prebivalstvu: ne pozabite oporoke Karla Rennerja, ki je že dvakrat obnovil državo, katero so konservativci privedli do propada.

Ko je govoril o zahtevi ÖVP po vodstvu v državi, je vicekancler Pittermann dejal, da je ÖVP to svojo zahtevnost odkrila šele takrat, ko je bila nevarnost mimo, ko je bila podpisana državna pogodba in so tuje zasedbene sile zapustile Avstrijo, kajti razumljivo je bilo lažje v ameriški coni in po podpisu državne pogodbe reševati krščanski zahod za Avstrijo in Avstrijo za zahod. Govorec o gospodarskem problemu pa je Pittermann ostro zavrnil propagando z Raab-Kamitzovo gospodarsko politiko in dejal, da je s to taktiko in propagando začasno mogoče doseči politične uspehe, vendar pride potem hudo prebujenje, ko se bo treba iz pravičnega sveta iluzij spet povrniti na tla stvarnosti.

Pred svetovnim dnevom varčevanja

31. oktober je vsako leto »Svetovni dan varčevanja«, namenjen propagandi, razmišljanju in poglobitvi smisla za štednjo. Letos je ta dan 44. po vrsti. Mnogi so bili vzroki, ki so omajali smisel za varčevanje, predvsem nemir v svetu, inflacije, v veliki meri pa tudi negotova bodočnost vsakega posameznika. Vse te predsodke je bilo potrebno z vztrajnim delom premostiti.

ponaša s svojo pravnostjo, če na eni strani dopušča, da gotovi krogi iz dneva v dan nemoteno in nekaznovano grešijo proti zakonom, na drugi strani pa celo izvršni organi sami teptajo zakonska določila. Zato naj nam tudi nihče ne zameri, če kličemo s Shakespearom:

Nekaj je gnilega v državi Danski!

Nesramno izzivanje

Za mesec november je bil v Salzburgu predviden evropski kongres bivših SS-führerjev in pripadnikov nacističnih zločinskih enot, ki ga je organiziral svoječasno na dosmrtno ječo obsojeni vojni zločinec Soucek. To nesramno izzivanje je v vsej demokratični javnosti izzvalo splošno razburjenje in so bile pod pritiskom javnega mnenja končno tudi pristojne oblasti prisiljene, da prepovejo srečanje ljudi, med katerimi so mnogi obremenjeni s strašnimi zločini, storjenimi nad tisoči in milijoni pripadnikov skoraj vseh evropskih narodov.

To izzivanje je še toliko bolj nesramno, ker se dogaja ravno v času, ko so v Nemčiji na dnevnem redu procesi in obsodbe posameznih vojnih zločincev, zlasti bivših funkcionarjev koncentracijskih taborišč, v katerih so zagrešili neštete umore in zločine nad premnogimi jetniki, moškimi, ženskami in tudi otroki. Čeprav je od konca vojne minilo že trinajst in pol leta, se še vedno odvijajo pred sodišči pretresljive tragedije in človek kar ne more verjeti, kakšnih zverinstev so bile zmožne podivjane zveri v človeški podobni in SS-ovski uniformi, ko so uresničevale nacistično ideologijo o gosposki rasi in nemškem nadčloveku.

OZN že 13 let služi narodom sveta

Letos praznuje ves svet trinajsto obletnico ustanovitve OZN, ki je bila uradno ustanovljena 24. oktobra leta 1945. Ob tej priliki so bile v San Francisku, kjer je bila ta svetovna organizacija ustanovljena, izrečene velike in pomembne besede: Mi, ljudstva Združenih narodov, smo se odločili rešiti bodočo pokolenja strahot vojne, ki so dvakrat v našem življenju prinesla človeštvu neizrecno bol; ponovno izražamo svojo vero v osnovne človečanske pravice, v dostojanstvo in vrednost človekove osebnosti, v enake pravice mož in žena, velikih in malih narodov...

Od takrat je OZN izpolnila že mnogo za človeštvo dokaj pomembnih nalog ter prepredila številne spore, posredovala, da so bila osvobodena razna ljudstva in svobodno zavladata v lastni državi, posredovala tehnično in gospodarsko pomoč nerazvitim državam. Njena vsesplošna dejavnost na raznih področjih in njena vse večja univerzalnost — sedaj šteje 81 članov — kaže živ interes vsega človeštva za ureditev skupnih problemov.

In tako bi lahko naštevati še dolgo vrsto konkretnih primerov očitnega kršenja zakonov in ustave, primerov, ki so značilni že toliko bolj, ker dokazujejo, da kršitelji zakonov — vsaj v teh slučajih — niso samo posamezniki, marveč v veliki meri tudi oblasti. Mnenja smo, da je skrajno slabo spričevalo za državo, ki se vedno in povsod rada

Varčevanje je moralna vrлина, vodi k blaginji in utrditvi gospodarske eksistence in razvoja, preskrbljeni bodočnosti in s tem k zadovoljstvu, kar koristi miru v našem in velikem. Varčevanje utrjuje neodvisnost in silo velikih držav in narodov, še bolj pa je potrebno za male narode.

»Svetovni dan varčevanja« tudi koroški Slovenci ne bomo prešli ter pripada predvsem zadružnikom naših kreditnih zadrug velika naloga, da krepijo v našem ljudstvu smisel za varčevanje, kljub temu, da razpolaga le bolj s skromnimi sredstvi.

Obširneje o pomenu in namenu »Dneva varčevanja« bomo spregovorili v prihodnji številki.

Mnenje drugih:

V zadnjih letih je propaganda nemških kulturnih organizacij, med katerimi so nekatere pod vodstvom bivših nacistov, do neke mere uspela na južnem Koroškem... Odlok guvernerja Wedeniga, ki je socialist, je še en poskus kompromisa. Pričakovali so, da bo samo malo staršev zaprosilo za odjavo, toda nemške kulturne organizacije so organizirale zbiranje podpisov in v večini krajev je nad 75 odst. staršev zaprosilo za oprostitev otrok od slovenskega pouka. Avstrijskim oblastem samim to nikakor ni ljubo.

»The Manchester Guardian«, London

Avstrijske oblasti tudi sicer uporabljajo dvojno merilo za obravnavanje šolskega vprašanja. Tako niso bili prav nič obsojeni koroški nemški šovinisti, ki so stopili v šolsko stavko in niso hoteli pošiljati svojih otrok v dvojezične šole, medtem ko je bil prav pred dnevi primer v vasi Mannswörth pri Dunaju, da so obsodili take starše na 50 šilingov dnevne globe, ker niso poslali svojih otrok v šolo. Jasno: dvojni postopek in dvojna moralita.

»Slovenski Jadran«, Koper

Najmanj del teh odjav so oddajali ljudje nedvomno ob nezaželenem pritisku nemških nacionalnih organizacij.

»Arbeiterzeitung«, Dunaj

Zgodovina avstrijske manjšinske politike na Koroškem je zdaj bogatejša za še eno »zmago v nemški noči« in reakcionarne »Salzburger Nachrichten« so izrazile umazano zmagoslavje vseh koroških šovinistov, ko so šolske rezultate imenovala »drugi koroški plebsit«.

»Ljudska pravica«, Ljubljana

Po zakonski uredbi iz leta 1945 bi moral, kot znano, pouk na 102 šolah dvojezičnega ozemlja južne Koroške biti tako v slovenskem kot nemškem jeziku. Proti tej ureditvi, ki se je po mnenju večine vzgojnih izvedencev popolnoma obnesla, so oklicale v letošnjem poletju ekstremistične nemške organizacije pod vodstvom »Kärntner Heimatdienst« o raznih krajih šolske stavke. Da bi preprečil novo veliko akcijo proti slovenskemu »prisilnemu pouku«, pri kateri bi nedvomno prišlo do incidentov, se je deželni glavar Wedenig odločil 22. septembra, dati staršem možnost za oprostitev njihovih otrok od slovenskega pouka na dvojezičnih šolah.

»Neue Zürcher Zeitung«, Zürich (Švica)

V zadnjem času prihajajo iz sosednje Avstrije kaj čudni glasovi — isti deželni glavar, ki je pred 7 leti poudarjal bratstvo med obema narodnostima na Koroškem — danes ruši zgrajene mostove, ki so jih njihovi otroci že zgradili v besedi, mostove tovarništva, skupnosti ter bratstva. Zato sprašujemo tudi tu na Dolenjskem, ker nas zanima usoda naših rojakov na Koroškem, odločilne kroge v sosednji Avstriji — kje so obljube, kje besede, izgovorjene in podpisane v pogodbah.

»Do«njški list«, Novo mesto

Jezikovno vprašanje v jezikovno mešanih področjih Koroške in to še v zvezi s šolskim vprašanjem — je gotovo kočljivo. Vendar pravica mora ostati pravica. Ne gre, da bi si nekateri strankini funkcionarji zadali nalogo, kako morajo izvajati pritisk na starše, da naj bi ti ljudje zahtevali oprostitev od pouka slovenskega jezika. Dokazano je, da so funkcionarji prejeli denar. Z njim naj bi namesto staršev poravnali koleke na vlogah za opustitev, da tako vendar ne bi izostala kakšna zahteva za oprostitev pouka... Nisem se ravno strinjal z odlokom. Menim, da bi morali počakati na dunajsko odločitev. Tudi rezultat me ni razveselil. Sodil bi, da bi naj bilo 60 do 70 odst. odjav, nad 80 odst. pa je kar preveč dobrote na en mah. Še tedaj, če se je vse izvršilo v strogo demokratičnem duhu, je za tem pritisk javnega mnenja. Dejanjsko slišimo, da so odjavili otroke tudi starši, ki doma govorijo le slovensko oziroma »vindišarsko«, in take otroke bi vsaj v prvih razredih mogli poučevati le s pomočjo slovenščine. V takih primerih bi bilo treba starše opozoriti, da naj bi ob svoji odločitvi temeljito premislili. Ali bočemo dokazati svetu, da kopni naša manjšina kakor sneg pod soncem? Italijani se bodo veselili — le sreča, da na Južnem Tirolskem še Nemci ustvarjajo javno mnenje.

»Die Neue Zeit«, Celovec

Kar je bilo prej vzorno (mišljena je dvojezična šolska odredba — op. ur.), zadovoljivo in edino možno, je postalo torej naenkrat krivično in nasilno. Može, ki unganjajo tako politiko, imajo za norca sebe in svet, misleč, da jim bo uspelo voditi tudi tuje državničke za nos. Prepričani smo, da se jim to ne bo posrečilo!

»Novi list«, Trst

Zadovoljstvo in skrb
ob zaključku svetovne razstave

Zadnjo nedeljo ponoči je bila uradno zaključena letošnja svetovna razstava v Bruslju, ki je bolj kot vsaka druga prireditelj skušala prikazati današnji svet ter njegovo prebivalstvo. Šest mesecev so bili odprti številni paviljoni posameznih držav ter vabili in privabili mnoge milijone obiskovalcev iz vseh delov sveta.

Zaključek razstave je postavil v ospredje vrsto aktualnih vprašanj, na katera bo dovolj izčrpno mogoče odgovoriti šele v teku časa. Vsaj za Belgijo kot prirediteljico razstave pa je vsekakor prvenstvenega pomena vprašanje, če in v kakšni meri se je prireditelj izplačala. Kakor znano, je Belgija investirala 50 milijard frankov v priprave na to »srečanje narodov« in se zdaj seveda sprašujejo, v kakšni meri so se velikanske investicije tudi obnesle. Splošno prevladuje mnenje, da so bila sredstva dobro naložena, saj je dotok tujcev celo prekosil pričakovanja: računali so z največ 40 milijoni obiskovalcev, bilo pa jih je nad 41 milijonov. Poleg vstopnine je država zaslužila še lepe denarje z dohodki od raznih drugih prireditev, carin ter zlasti pri prehrani in ostali

oskrbi mnogih milijonov. Razen tega je dobilo glavno mesto Belgije v tej zvezi tudi tisoč novih stanovanjskih hiš, ki, izražene v denarju, predstavljajo kar lepo vrednost. Predvsem pa je razstava prinesla Belgiji ter Bruslju mednarodni ugled in po širnem svetu vzbudila zanimanje za deželo in njeno prestolnico, kar vse se bo visoko obrestovalo tudi v bodoče. — Na drugi strani pa je za Belgijo nastalo ob zaključku svetovne razstave tudi pereče vprašanje, kam s 25.000 delovnimi močmi, ki so bile zadnjih šest mesecev zaposlene na razstavi?

Glavni namen razstave pa seveda ni bil v bolj ali manj uspešnem računskem zaključku Belgije, marveč je bila prireditelj v prvi vrsti namenjena utrjevanju sodelovanja med posameznimi državami. V tem oziru pa je dosegla pravkar zaključena razstava splošen uspeh, saj ni prikazovala le sadove človeškega ustvarjanja v zadnjih desetletjih, marveč je s tem, da je potekala v znamenju miroljubnih teženj narodov, uspešno prispevala k nadaljnjemu razvijanju medsebojnega sodelovanja in prijateljstva.

Velesejma v Zagrebu in Beogradu vedno bolj pridobivata na pomenu

Pred kratkim so bili objavljeni dokončni podatki o uspehih letošnjega 55. mednarodnega Zagrebskega velesejma. Iz podatkov je razvidno, da je bilo začasa sejma sklenjenih za več kot 185 milijard dinarjev pogodb. Značilno je, da je bilo letos sklenjenih več izvoznih pogodb kot kdaj koli na tem sejmu. In sicer so te pogodbe presegle vrednost izvoza, in so za 50 % višje od lanskega leta, njih vrednost pa znaša 14 milijard dinarjev. Pričakujejo, da se bo ta vsota še nekoliko povečala, ko bodo dokončno zaključene še one izvozne pogodbe, za katere so v teku pogajanja.

Na notranjem trgu presega vrednost sklenjenih kupčij 142 milijard dinarjev. Okoli četrtnine te vrednosti predstavljajo izdelki strojne industrije, drugo četrtnino pa izdelki za široko potrošnjo tekstilne, živilske in usnjarske industrije. Ostale industrijske panoge so sklenile kupne pogodbe v vrednosti 70 milijard dinarjev.

Razen tega je bil letošnji mednarodni Zagrebski velesejem izrednega pomena tudi za razstavljalce iz 27 tujih dežel, med njimi tudi iz Avstrije, ki so prav tako

sklenile številne medsebojne kupne pogodbe. Tako je pomen Zagrebskega velesejma res velik, ker dejansko pospešuje jugoslovansko trgovino in industrijo.

Velikanske uspehe je zabeležil tudi letošnji II. mednarodni sejem tehnike v Beogradu, ki je bil od 23. 8. do 2. 9. 1958. Tega sejma se je udeležilo 700 jugoslovanskih in 890 tujih razstavljalcev iz 30 dežel, ki so prikazali okoli 6.000 predmetov. Tudi na tem sejmu so domači in tuji razstavljalci sklenili številne kupne pogodbe. V notranjem jugoslovanskem prometu so sklenili za 130.190.600.000 dinarjev pogodb. Po pogodbah s tega sejma bo Jugoslavija izvozila za 8.936.613.000 dinarjev blaga, uvozila pa za 10.391.478.000 dinarjev blaga. Med drugimi inozemskimi razstavljalci je bilo zabeleženih več pogodb v skupni višini 4.536.400 dolarjev. Značilno za ta sejem je, da so se na njem močno uveljavili jugoslovanski izdelki strojne in mehanične industrije. Med obiskovalci, katerih skupno število je znašalo 800.050 so bile tudi številne visoke politične osebnosti iz inozemstva ter predstavniki gospodarskih institucij in tiska.

V mnogih krajih Evrope sneži in je mráz

Pretekli teden so hladni vetrovi, padec temperature in sneg v mnogih pokrajinah Evrope naznanili preuranjeni prihod zime, ki bo letos, kakor napoveduje meteorološka postaja Faenza, še posebno ostra in viharina. Dejavnost sončnih peg je namreč v zadnjem času povečala, v naslednjih mesecih pa zna še nadalje naraščati. Sedaj je možno na površju Sonca opazovati šest skupin peg, ki po vsej verjetnosti močno vplivajo na vremensko dogajanje na Zemlji.

V Avstriji je skoraj povsod, predvsem pa na Tirolskem, zapadel visok sneg in številne ceste so bile začasno zaprte. Posebno na cesti proti Arlberškemu prelazu

je delno ležalo do 2 m snega. Številni kraji so ogroženi zaradi plazov in so za promet zaprti. V Bavarskih Alpah je zametlo več avtomobilov, ki jih je nenadoma zima presenetila. Tudi v Harzu v Nemčiji je zapadlo več deset centimetrov snega. Celo v Italiji, v Rimu, je padla temperatura na 5 stopinj Celzija. Na Rokavskem prelivu je nastala močna burja, tako da je nasledlo več manjših ladij, nekaj pa jih ni moglo izpluti iz pristanišč.

Zaenkrat še ni izgledov, da bi se vreme ustalilo in izboljšalo. Vsekakor bo to močno vplivalo na jesenska dela, ki jih imajo številni kmetje še za opraviti, saj je še mnogo krompirja in poljskih pridelkov na njivah.

GOSPODARSKI DROBIŽ

Proizvodnja hmelja v Avstriji iz leta v leto narašča. In sicer je Avstrija v zadnjih letih v svojih južnih pokrajinah na Štajerskem začela s pridelovanjem hmelja. Lani je 55 kmetov imelo na 33,5 ha zemlje nasajenih 142.000 hmeljevih rastlin, letos pa je 66 kmetov imelo nasajenih že 211.000 hmeljevih rastlin. Pričakujejo, da bo donos suhega hmelja znašal letos okoli 40 ton. S tem je Avstrija vstopila med dežele pridelovalce hmelja in v precejšnji meri krije domače potrebe.

Mehanizacija kmetijstva v naši državi močno napreduje. Najbolj se je mehanizacija kmetijstva začela razvijati od leta 1953. Od takrat se je povečalo število traktorjev v vsej Avstriji za 154 % na 78.748; število plugov za traktorsko vleko za 176 % na 56.832; kombajnov za 377 % na 4383 in strojev za molžo za 224 % na 18.160. Prav tako se je prav v tem času močno povečalo tudi število električnih štedilnikov, namreč za 599 % na 29.282 in električnih bojlerjev za 377 % na 10.070.

PO ŠIRNEM SVETU

Atene. — Grški minister za zunanje zadeve Averoff je na tiskovni konferenci izjavil, da so odnosi Grčije z Jugoslavijo pomemben činitelj grške zunanje politike, kljub temu, da imata obe sosednji državi različna družbena sistema. Minister Averoff je tudi dejal, da so odnosi med Grčijo in Italijo prijateljski, kar pa ne more trditi za odnose s Turčijo zaradi ciprskega vprašanja.

Bonn. — V Bonnu že več dni traja sodna obravnava proti dvema vojnima zločincema, Hermanu Sorgi in Ferdinandu Schubertu, ki sta obdolžena sodelovanja pri umoru 11.000 pripornikov v nacističnih koncentracijskih taboriščih in sovjetskih vojni ujetnikov v minuli vojni. Pri sodni obravnavi sodeluje več kot 160 prič iz ZDA, Izraela, Belgije, Avstrije, Češkoslovaške, Sovjetske zveze in drugih držav.

Washington. — Zunanje ministrstvo je objavilo, da so ZDA in Poljska sklenile sporazum, da bodo znova odprle vsaka po en konzulat. Poljski konzulat bo v Chicagu, ameriški pa v Poznanju.

New York. — Skrbniški svet OZN je sprejel resolucijo, v kateri ta želi, da Generalna skupščina sklene, da bo leta 1960 razveljavljena pogodba o skrbništvu nad Togom, ki ga je na podlagi mandata OZN upravljala Francija. Francoski delegat Morizet je izjavil, da je njegova vlada pripravljena priznati neodvisnost Toga.

Aman. — Sem je prispela ameriška vojaška delegacija, ki bo proučila organizacijo jordanske vojske in njene potrebe po orožju in opremi. V zadnjem letu je dobila jordanska vojska od ZDA 10 milijonov dolarjev vojaške pomoči. ZDA so dobavile jordanski vojski tudi več tankov tipa »Paton«.

Kairo. — Egiptovski list »Al Ahram« piše, da so v Nilovi delti začeli z deli urejanja velikega centra za raziskovanje jedrske energije. Gradnja jedrskega centra bo trajala pet let, stroški pa bodo znašali okoli 5 milijonov egiptovskih funtov. V Egiptu iščejo tudi uranovo, torijevo in kobaltovo rudo.

New York. — Del ameriškega časopisa se je pretekli teden zavzemal za to da bi otoke Kvemoj in Matsu vrnil LR Kitajski, ker so te zemljepisne in zgodovinske točke vedno pripadale kitajski celini.

Kairo. — Minister brez listnice v vladi ZAR Rifat je izjavil, da predsednik tunizijske vlade deluje proti osvobodilnemu gibanju v Alžiriji. Rifat je obtožil predsednika Burgibo sodelovanja pri ugrabitvi petih alžirskih vodij, ki so sedaj v zaporih v Franciji in da je Franciji dovolila izkoriščanje alžirskega petroleja. Obtožujejo ga tudi, da ima zaprtih vrsto alžirskih nacionalistov ter da je omogočil izgradnjo »imperialističnih vojaških postojank« na svojem ozemlju.

Budimpešta. — Po podatkih madžarskega statističnega urada se je na Madžarskem v prvih devetih mesecih tega leta industrijska proizvodnja dvignila za 13 % v primerjavi s lanskim poprečjem. Največji porast so dosegli v proizvodnji premoga in v strojni in kemični industriji.

Bruselj. — Tu bo 8. novembra podpisan sporazum o sodelovanju na nuklearnem področju med Evroatomom in ZDA. Kakor določa ta sporazum, bodo ZDA oskrbovale Evropo z jedrskim materialom. Poleg tega pa bodo v prvih desetih letih s 50 milijoni dolarjev finansirale skupne znanstvene raziskave.

Pariz. — Po izjavi francoskega ministra za informacije Francija ne bo priznala republike Gvineje tako dolgo, dokler ne bodo francoske posesti v Afriki, ki so glasovale za novo ustavo, odločile svoje bodoče oblike povezave s Francijo. Tudi Velika Britanija zaenkrat še ni priznala nove republike Gvineje.

New Delhi. — ZDA so podpisale z Indijo sporazum o dobavi kmetijskih presežkov v višini 238 milijonov dolarjev. Amerika je do sedaj prodala Indiji že za več kot 664 milijonov dolarjev pšenice, koruze in drugih kmetijskih pridelkov.

Pevke in pevci po naših vaseh, pevski zbor vas vabi!

Z oktobrom so se za zaključek leta, v katerem slavimo zlati jubilej osrednje kulturnoprosvetne organizacije koroških Slovencev — Slovenske prosvetne zveze, pričeli koncerti pevskih zborov včlanjenih društev po domačih tleh. Pevski zbori, ki so 15. junija t. l. peli v Celovcu na veličastni proslavi 50-letnice Slovenske prosvetne zveze, na samostojnih in združenih nastopih pritegujejo poslušalce in ljubitelje slovenske pesmi; v svoje vrste pa vabijo dekleta in fante z glasom in poslušanjem, da sodelujejo in vadijo za še večji razmah slovenskega zborovskega petja na Koroškem.

S temi koncerti širom naših treh dolin in Gur naši pevski zbori in njihovi zborovodje prvi med prosvetnimi delavci izpolnjujejo v »Ustanovni listini Drabosnjakovega priznanja« ob proslavi 50-letnice SPZ dano obvezo, da bomo ta dan »v prihodnje še slavili z mnogim delom, v katerem naj bi vsak sam storil na sled porednega kmeta — Andreja Schusterja Drabosnjaka, ki je sam knjižni pisal in druge že prav zgodaj k ljudski igri vabila.

Izpolnjevanje te obveze pa nastopajoči zbori ne kažejo le s koncertiranjem, temveč predvsem s svojim številčnim pomnoževanjem in pomlajevanjem. Mešani in moški zbor na Radišah sta čez poletje narasla na več kot 30 pevcev, v Bilčovsu od poletja naprej vadi mlad moški zbor; pritek novih in mladih pevcev pa opazamo tudi pri zborih Slovenskih prosvetnih društev v Pliberku, Železni Kapli in v Št. Vidu v Podjuni. Po poletnem odmoru se pripravljajo za koncerte zbori v Kotmari vasi, Št. Ilju in v Logi vasi. Na koncertu, ki bo v nedeljo v Ločah, bo pevške tovariše iz Podjune prvič pozdravil domači pevski zbor, ki je pred kratkim pel v Kočevju. V tem prizadevanju naših zborov pa tudi ne moremo mimo tihega in požrtvovalnega dela zborov SPD v Žvabeku in v Skocijanu ter naporov fantov društva v Glinjah za ustanovitev novega pevskega zbora.

To vztrajanje, poživljanje in pomlajevanje naših pevskih zborov pa naj je istočasno vzpodbuda vsem pevkam in pevcem — nekdanjim in novim — na Brnci, v Maloščah, Št. Jakobu, Svečah, Št. Janžu in v Borovljah ter v Škofičah, Hodišah, Žitari vasi in drugod, da stopijo zno-

va v zbor in tako služijo ohranitvi slovenske besede in slovenskega zborovskega petja po naših vaseh. Poleg njih nastopajoči zbori vabijo, da se v mogočen pevski zbor koroških Slovencev pridružijo tudi zbori v Rožeku, v Slovenjem Plajberku, Selah ter v Globasnici in Šmihelu.

Poziv »pevke in pevci po naših vaseh, pevski zbor vas vabi!« pa ob sedanjih koncertih velja predvsem naši mladini. Mladina, v zboru in s pesmijo na ustih in v srcu stopi na sled porednega kmeta — Drabosnjaka in prispeva, da bo svet poleg lepote naše zemlje vsepovsod spoznal tudi lepoto naše pesmi in našega petja!

Po teh koncertih se bodo pozimi naši pevski zbori pripravljali za velike nasto-

pe in koncerte v prihodnji pomladi in poletju. To je najlepša prilika, da pristopi v njihove vrste tudi mladina, ki rada poje. Bližajoča zima nudi tudi dosti časa, da se oživijo in obnovijo z mladimi silami zbori, ki so še pred leti tako mogočno in ubrano peli.

V prihodnjem letu čaka naše pevce vrsta koncertov združenih zborov širom Koroške, vabi jih Slovenija, vabi jih radio, čaka pa jih tudi širni svet, predvsem pa čakajo na pevske zборе vsepovsod širom naše zemlje naši otroci, ki so vredni, da zanje gojimo in čimlepše izoblikujemo našo slovensko pesem, da jo bodo lahko neokrnjeno prevzeli, ko bodo dorasli in na kulturnoprosvetnem polju stopili v stopinje nas in naših prednikov.

(bl)

Nekaj misli o knjigi Karla Prušnika — Gašperja

„Gamsi na plazu“

Včasih se mi zdi, da je usoda mojega rodu podobna gamsom na plazu — pravi Karel Prušnik-Gašper v uvodni besedi svoje knjige »Gamsi na plazu«. S tem simbolično nakazuje nenehni boj naše narodnostne skupine za obstoj, kajti »v domovini gamsov vedno drče plazovi«, zato se gamsi držijo v gruclah in to je tista sila, s katero premagujejo najhujše zime, najhujše preizkušnje. Le tako se gamsov rod drži kljub plazovom — razen tistih posameznikov, ki preeslijiijo materin žvižg in se ločijo od neugnanega, ponosnega, vsem viharjem in plazovom kljubujočega tropa; samo tako pa je vzdržal tudi naš slovenski rod kljub nasilju in krivicam in zgubili so se le tisti, ki so zatajili klic srca in poštenja, materine govorce in narodne zvestobe ter se ločili od nepremagljivega, vsem nevarnostim potujenega kljubujočega naroda...

Tudi nam se včasih zazdi, da smo se pomotoma naselili na plazu. Ta drsi, je zapisal Rok Arih v Prušnikovo knjigo, zdaj tako, da je komaj občutiti, nedavno tega pa je drsel s tako silo, da je lomil smreke, podiral domačije, vasi in mesta, z brezobzirno silo... In temu nevarnemu času je v glavnem posvečena tudi knjiga »Gamsi na plazu«, času, ko je rod gamsov, ki je kot trop pohlevnih ovac, kadar se čuti varnega, zaslužil nevarnost in se je tudi naš rod z vso odgovornostjo zavedel usodnega trenutka, ko je šlo za odločitev: biti ali ne biti.

Če bi kdo mislil, da je knjiga »Gamsi na plazu« zgolj avtobiografija, bi delal krivico knjigi in njenemu avtorju, kajti v nizanju spominov in zapisov iz avtorjevega življenja še ni izčrpan njen glavni namen in smoter njegovega dela. Nasprotno, z opisom konkretnega — v tem

primeru pač svojega lastnega in zato tudi neposrednega sodoživljanja je skušal pisec osvetliti nekaj desetletij dela in borbe koroških Slovencev. Zato tudi ni le njegova lastna mladost in ni samo njegov domači kraj, ko pripoveduje o skromnih slovenskih kmetijah okoli Železne Kaple, kjer »ni bilo denarja za moderne kmetijske stroje, še manj za napeljavo električnega toka, kajti po kapelskih hribih so gospodarili grof Thurn in njegovi lovci, družine slovenskih drvarjev in malih kmetov pa so bile razcapane in sestradane«; to je tragedija vseh naših gospodarsko zapostavljenih in socialno odvisnih ljudi, ki so jim zapovedovali tuji gospodarji. In

V knjigi »Gamsi na plazu« je Karel Prušnik-Gašper zapisal nekaj svojih spominov na zadnja desetletja življenja in borbe koroških Slovencev, zato je njegova knjiga doprinos le opisu zgodovine našega rodu. Knjiga, ki obsega 364 strani in je vezana v polusnje, vsebuje tudi številne slike in dokumente iz narodnoosvobodilne borbe ter stane 45 šilingov. Dobite jo lahko v knjigarni »Naša knjiga« v Celovcu.

tudi ni samo njegovo lastno razočaranje, ko piše: »Vsi so imeli prireditve, le Slovenci ne. Že dolgo vrsto let. Slovenske fante so vabili v nemška društva. Mi sami pa smo sem ter tja zažgali kres in tedaj je kaplan povedal kako smešno. To je bila vsa naša borba za narodni obstoj«.

Mnogi so že takrat, še bolj številčno in zavestno pa pozneje s bridkosti spoznali, da takratno vodstvo slovenske manjšine (Nadaljevanje na 7. strani)

Kako dolgo bomo še čakali?

Sestavni del avstrijske Državne pogodbe z dne 15. maja 1955, ki je dne 30. junija 1955 tudi formalno začela veljati, je člen 7, kateri vsebuje določila o zaščiti slovenske in hrvatske manjšine v Avstriji in se glasi:

§ 1. Avstrijski državljani slovenske in hrvatske manjšine na Koroškem, Gradiščanskem in Štajerskem uživajo iste pravice pod enakimi pogoji, kakor vsi drugi avstrijski državljani, vključno pravico do svojih lastnih organizacij, zborovanj in tiska v svojem lastnem jeziku.

§ 2. Avstrijski državljani slovenske in hrvatske manjšine na Koroškem, Gradiščanskem in Štajerskem imajo pravico do osnovnega pouka v slovenskem ali hrvaškem jeziku in do sorazmernega števila lastnih srednjih šol; v tej zvezi bodo šolski učni načrti pregledani in bo ustanovljen oddelek šolske nadzorne oblasti za slovenske in hrvatske šole.

§ 3. V upravnih in sodnih okrajih Koroške, Gradiščanske in Štajerske s slovenskim, hrvaškim ali mešanim prebivalstvom je slovenski ali hrvaški jezik dopuščen kot uradni jezik dodatno k nemškemu. V takih okrajih bodo označbe in napisii topografskega značaja prav tako v slovensčini ali hrvaščini kakor v nemščini.

§ 4. Avstrijski državljani slovenske in hrvatske manjšine na Koroškem, Gradiščanskem in Štajerskem so udeleženi v kulturnih, upravnih in sodnih ustanovah v teh pokrajinah pod enakimi pogoji kakor drugi avstrijski državljani.

§ 5. Dejavnost organizacij, ki merijo na to, da odvajajo hrvaškemu ali slovenskemu prebivalstvu njegov značaj in pravice kot manjšine, se mora prepovedati.

Na podlagi teh določil je bila do sedaj ustanovljena edino le Državna realna gimnazija za Slovence v Celovcu.

Vsa ostala določila so do danes ostala neuresničena! Koroški Slovenci vprašujemo: Kako dolgo bomo še čakali?

MED NOVIMI KNJIGAMI

Razprave Slovenske akademije znanosti in umetnosti

Razred za filološke in literarne vede Slovenske akademije znanosti in umetnosti je objavil nov zvezek Razprav, ki prinaša naslednje razprave: Celovski rokopis iz Rateč, podružnice beljaške prafare pri Mariji na Zilji (Ivan Grafenauer), Slovenske prireditve srednjeveške božične pesmi (Zmaga Kumer), Trubariana (Mirko Rupel), Kopitarjevo prizadevanje za mesto na dunajski dvorni knjižnici in njegova pisma baronu Erbergu — prispevek k Kopitarjevemu življenjepisu (Milena Uršič), Zoisovo pismo baronu Erbergu (Milena Uršič) in Jožef Košič, prekmurški pisatelj (Vilko Novak).

Dr. MIRT ZWITTER

Južna Tirolska — manjšinski problem Nemcev

(Ob desetletnici italijansko-avstrijskega sporazuma v Parizu)

Ta usmrtilcev priljubljenega voditelja, ki je bil izredno vnet in razgledan borec za nacionalne in socialne pravice svojega zapostavljenega in tlaččenega ljudstva, znamenit znanstvenik in duhovit časnikar, je še danes vsemu italijanskemu narodu simbol in opomin zatiranja rojakov po nemških šovinistih v Stari Avstriji. Niti italijanski fašizem se ni cmadeževal s sodnijsko usmrtitvijo južnotirolskega Nemca.

Zanimiva je osvetlitev ugovorov in izgovorov Nemcev Stare Avstrije proti zahtevam Italijanov Trentina v luči sedanjih zahtev nemških Južnih Tirolcev ter zadržanja današnje Italije do teh zahtev. Ne gre toliko za moralno sodbo in primerjave, marveč za vrednotenje nekdanjega in sedanjega političnega zadržanja in postavljanja istih narodnosti, kar mnogo olajša stvarno in nepristransko oceno resničnih problemov in njihove rešitve. Za koroške Slovence, ki še danes živijo v pogojih iste državne ureditve in v zelo podobnih političnih razmerah pa so paralele tako na dlani, da niti niso potrebne posebne pripombe, ker so vsakomur jasne in razumljive.

Tako je nudila na primer že tedaj veljavna delitev ustavnih in upravnih pri-

stojnosti v Avstriji med občinami, deželami in državo stalno možnost izgovarjanja Nemcev nasproti zahtevam ostalih narodnosti po izvajanju enakopravnosti. Sistem je bil enostaven: Kjer so bile občine v rokah nemških narodnosti, kakor v Trentinu, je posegala vmes v korist Nemcev večinska nemška deželna oblast, kjer je manjkala tudi v deželi nemška večina (kakor na primer v Kranjski), je skrbela za interese gospodujočih Nemcev centralna državna oblast na Dunaju. V največ primerih pa je okrnjevanje pravic bila sploh naloga raznih napol državnih udruženj, javnih ustanov in raznih zbornic, ki so pod plaščem svoje avtonomnosti lažje izigravale formalno v ustavi zajamčeno enakopravnost. Državna uprava se je potem, po presoji posameznega slučaja, postavila na stališča politične oportuniteti: Ali je izjavila, da nima možnosti vmešavanja v »samostojni« delokrog teh ustanov, ali pa je igrala »pravičnega« razsodnika in s tem navidezno dokazovala svojo strogo zakonitost in ustavnost. Sploh so si Nemci, ne da bi bili kakorkoli za to ustavno poklicani, svojili vlogo razsodnika med »sprtimi« narodnostmi države. Razsodbe pa so izgledale tako, da nobeni zahtevi ni bi-

lo ugodeno, v »interesu državne celote« pa se je vsepovsod in vedno utrjevalo gospostvo Nemcev. Ves sistem vladanja je s'onele končno na enostavnem triku Nemcev Avstrije, da se istovetili interese nemštva z interesi državne celote, uspehe v državi pa kot zaslugu Nemcev. S tega gledišča in stališča so presojali vsak pojav: Avtonomija Italijanov Trentina, ki naj bi odpravila popolno nadoblast Nemcev nad tem italijanskim ozemljem in njegovimi prebivalci, bi po tem tolmačenju pomenila samo začetek razkroja države. Dovedla bi baje do prevladovanja iredentistov in do splošne zahteve vseh Italijanov po ločitvi od Avstrije. Končno pa bi zahtevale iste pravice in podobno samostojnost tudi drugi narodi in razkosanje države bi bilo na dnevnem redu...

Nadaljni ugovor proti samoupravi Italijanov s strani Nemcev je bila gospodarska šibkost Trentina, ki bi onemogočala baje delovanje uprave. Tako je pritožba Trentincev zaradi gospodarskega izžemanja in zapostavljanja služila Nemcem kot argument proti zahtevi po njeni odpravi! Še več, Nemci so dokazovali, da se »pridno in zadovoljno trentinsko ljudstvo« svoje gospodarske šibkosti in odvisnosti od Nemcev prav dobro zaveda in zato »želi skupnosti«, zahteva po avtonomiji pa je le ščuvanje peščice iredentistično usmerjenih političnih voditeljev! In dokaz za to: Italijanski delavci Trentina, kmečki

sinovi in hčerke, »radi« hodijo na delo v severne nemške pokrajine in so zadovoljni »ker jim široki prostor Avstrije nudi bogate možnosti zaslužka!« Ta masovna selitev delavskih množic Trentina iz njenih rodnih krajev po nemškem tolmačenju nikakor ne pomeni škode za Italijane, ker »so bili državljani v vsej državi, kjerkoli so se naselili, popolnoma enakopravni«. Nasprotno, po nemškem mnenju je bilo »bogastvo in urejenost nemških krajev v primeri z domačimi« za mnoge italijanske delavce pogosti »naravni povod za željo po vključitvi v nemštvo«! Tudi dejstvo, da so ti delavci služili tlako pri najslabših in najtežjih delih širom vse države, zveni v nemškem opravičanju razmer bolj kot nedolžna pohvala »da so vzdržali italijanski delavci še na položajih, na katerih Nemci ni več vzdržali in se je umaknil.«¹³⁶⁾ Nič manj nedolžno ne zveni zagovarjanje ciljev in delovanja zloglasnih nemških »obrambnih društev«, katerih nasilne metode pomemčevanja z zvijačo pridobivanja mladine, s pomočjo gospodarskega pritiska in zlorabe socialne odvisnosti, je na ozemlju italijanskega Trentina posebno ostro žigosal in obojal tridentinski nadškof dr. Celestin Endrici.

(Nadaljevanje sledi)

¹³⁶⁾ Pripomba: Primerja Hans Kramer, na navedenem mestu, str. 140!

S pevskega koncerta na Radišah:

S pesmijo delimo ljubezen, pogum in voljo do življenja

Še govorijo v okolici Šmihela o uspelem pevskem koncertu, s katerim so pred zadnjo nedeljo postregli združeni moški zbori iz Podjune, in že lahko zabeležimo nov koncert, ki sta ga na Radišah pripravila moški in mešani pevski zbor tamkajšnjega Slovenskega prosvetnega društva.

Kdor je zadnjo nedeljo poslušal koncert v društveni dvorani na Radišah, ta je ob toplini petja in sliki pevk in pevcev pozabil, da je zunaj zimsko mrzel dan in da iz naših gora že sili sneg v dolino. Ubrani glasovi pevk in pevcev, pester izbor skladateljev in njihovih pesmi, ki sta jih zbora povezala v simbolični šopek slovenske pesmi, brhka dekleta v rožanski narodni noši in postavni fantje s sinje-modrimi srajcami in rdečimi kravatami — vsi pevci s slovenskim nageljnomo in rožmarinom — so se pred zbranimi poslušalci od blizu in daleč zlili v krasno harmonijo, ki je s svojo toplino kmalu povezala pevce in poslušalce v nerazdružljivo celoto. Vsakogar, ki pozna in ljubi radiške pevke in pevce, pa je najbolj navdušil močno povečani in pomlajeni pevski zbor, ki šteje že nad 30 pevk in pevcev. Za Radiše, ki z vsemi svojimi sosedomi vami štejejo le nekaj nad 500 prebivalcev, je to znamenje izredne ljubezni do slovenske pesmi in petja, za zborovodjo in hkrati predsednika društva Šimeja Wrulicha pa je to zaslužena bogata žetev, saj s svojo vztrajnostjo, požrtvovalnostjo in zborovodsko sposobnostjo nenehno seje v srca starih in mladih Radišanov plemenito seme.

V napolnjeni dvorani je koncert pričel moški zbor z v srca vseh vraslimi pesmimi »Domovini«, »Ob večerni uri« in »V hribih se dela dan«, nakar so se zboru še pridružile pevke v svojih slikovitih narodnih nošah. Ko je v imenu društva vse navzoče pozdravil Janko Tolmajer, so se po dvorani pričele prelivati mehko pete melodije naših narodnih in umetnih pesmi, ki jih imajo pevci najrajši. Da so bile tudi navzočim te pesmi pri srcu, je pokazal naraščajoči aplavz, ki je našel svoj

višek ob zaključnih pesmih »Molitev«, »Rož, Podjuna, Zila« in »V gorenjsko oziram se skalnato stran«.

V odmoru je med lepo podanimi recitacijami spregovoril tudi zastopnik Slovenske prosvetne zveze. Ko je čestital zborovodju in pevskega zboroma k uspešnemu koncertu in njihovem napredku, je go-

sedom pričeli skupno graditi. Ti zli duhovi hočejo ponovno zadati slovenski besedi na Koroškem smrtni udarec. Prav z našo pesmijo pa jim tudi to pot odgovorjamo, da si tega, kar je sveto vsakomur, ne damo iztrgati iz svojih src. Na Koroškem nočemo več zatiranih in zatiralcev, nočemo tlačnih in tlačiteljev. Na vso

SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA NAZNANJA

Pevska koncerta

v nedeljo, dne 26. oktobra 1958:

v LOČAH v dvorani gostilne pri Pušniku ob 1/2 3. uri popoldne in
v LOGI VASI v dvorani gostilne pri Marici ob 7. uri zvečer.

Koncertirajo združeni moški zbori SPD »Edinost« v Pliberku, SPD »Zarja« v Železni Kapli in SPD »Danica« v Št. Vidu v Podjuni pod vodstvom pevodvode Zdravka Hartmana.

Spet bomo lahko deležni lepega umetniškega užitka, saj ljubimo našo slovensko pesem, ki je naš rod vedno spremljala v vseh lepih in hudih časih.

Srčno vabimo k številni udeležbi!

voril o naši pesmi, ki nas spremlja od zibelke naprej preko vseh veselih in težkih dni življenja, ki nam daje zdravja v bolečinah, ki nas drami in bodri ter nas vodi in druži preko vseh nesoglasij. Že več kot 70 let se zbiramo koroški Slovenci po dvorinah na Gurah, v Rožu ter v Podjuni in Zilji, da uživamo lepoto v melodijo povezane materine besede in ubranost zborovskega petja. Naše pesmi smo se oklepali tudi v časih obupa in upanja ter borbe za življenje na svoji zemlji. Naša pesem je prav na koroških tleh v zadnjih letih postala posrednik za razumevanje in mirno sožitje med narodom, ki tu prebivata. Upali smo, da se pri nas s pomočjo naše pesmi pričena izpolnjevanje izročilo velikega Prešerna, ki ga je dal svetu v svoji »Zdravici«, pa so pred kratkim iz svoje potuhnjenosti vstali ljudje in zli duhovi iz polpretekle dobe, ki hočejo zrušiti, kar smo v dobri volji z narodom so-

gonjo proti nam tem duhovom odgovarjamo z Aškercem, da vstajamo.

»Če še tako hrumite,

če še tako kričite!

Pokaj tako jezite se?

Nas morda res bojite se? —

Napredek in prosveta,

to naša bo osveta!«

V skrajno preprosti in skromni dvorani — v nekdanjem farovškem hlevu — je na Radišah utripalo plemenito slovensko srce ter s pesmijo delilo neusahljiv tok ljubezni, poguma in volje do življenja, ki se preliva iz srca v srce vsakogar, ki je dobre volje in poštenih misli. Ta duh zasluži tudi dostojne hiše in bi bilo zelo na mestu, če bi se pristojni organi v deželi spomnili tega s primernim prispevkom za postavitev take hiše, kar bi bilo bolj umestno od finansiranja baklad in drugih razdvajajočih demonstracij ob priložnosti 10. oktobra.

V Velikovu so odprli novo glavno šolo

V Velikovu so zgradili novo glavno šolo za fante in dekleta, o kateri ugotavljajo, da je nova zgradba ena najmodernejših in najlepših šol na Koroškem. Po načrtu celovškega arhitekta Rohnerja izvedena gradbena dela so trajala štiri in pol leta ter so znašali skupni gradbeni stroški, vključno notranje opreme, 10,6 milijona šilingov. Koroška deželna vlada in deželni zbor sta s svojimi prispevki omogočila gradnjo, po svoji možnosti pa je k dogotovitvi prispevala tudi velikovska občina. Za to gotovo reprezentativno vsoto je bilo mogoče šolo opremiti z vsem sodobnim komfortom ter času ustrezajočimi modernimi, udobnimi, svetlimi in zračnimi učnimi prostori ter vsemi potrebnimi pripomočki.

V novi šoli se pouk pravzaprav že izvaja, uradno pa so jo izročili svojemu namenu preteklo nedeljo. Ob navzočnosti deželnega glavarja in drugih zastopnikov deželne vlade, številnih predstavnikov javnega življenja dežele in velikovške občine ter seve šolske mladine z učiteljskim in številnega prebivalstva, je zvezni prezident dr. Schärff izročil šolo svojemu namenu. V svojem nagovoru je med drugim dejal, da so minili časi, ko je za otroke delavcev in kmetov veljalo, da jim zadostuje le nekoliko znanja v branju, pisanju in računanju, kar si lahko osvojijo v skromnih in zatohlih šolskih sobah. Današnji razvoj tehnike in kompliciranega gospodarstva zahteva od slehernega več znanja, zato so potrebne ustrezne šole s prijetnimi prostori, kjer učenje ne bo muka temveč veselje in bo šola postala učencem nekako drugi dom. Ob otvoritveni slavnosti so spregovorili tudi velikovški župan Hosp, deželni glavar Wenden in deželni poslanec, ravnatelj glavne šole Wit. Vsi so naglasili svoje veselje in zadovoljstvo nad doseženim uspehom.

Brez dvoma je nova centralna glavna šola v okrajni spodnjega kraja dežele zelo pomembna in koristna pridobitev. Šola je ustanova, ki naj pripravlja mladino,

da lažje zmaguje življenjske naloge in se v poznejšem življenju boljše uveljavlja v poklicni borbi, obenem pa naj jo vzgaja za koristne in plemenite člane človeške družbe. V svojih izvajanjih so govorniki poudarili pomen vzgoje mladine v dobre državljanke, pogrešali pa smo, da bi poklicane osebnosti opozorile na nesporno dejstvo, da stoji nova šola v kraju, kjer je pokrajina domovina obeh narodov v deželi, kjer pa se slovenskemu ljudstvu zadnje čase prav v šoli okrnjujejo najosnovnejše pravice in pridobitve glede pouka materinščine. Z ukinitvijo pouka materinščine se na široko odpirajo vrata odtujevanju lastnemu ljudstvu ter pncemčevanju slovenske mladine. Niso govorili o perečem vprašanju jezikovnega pouka, ki zadnje tedne razburja prebivalstvo na jezikovno mešanem ozemlju, čeprav je tudi velikovska glavna šola na tem ozemlju.

Kdor pride v Velikovec kadar koli, po-

sebno pa v sredah, ko je tržni dan, ali na veliki sejem o Miklavževem, bo lahko slišal na trgu in v mestu vsevpred domačo govorico ljudi, ki trgujejo v Velikovu in donašajo mestu denar, od katerega mesto v veliki meri živi in se razvija. Znano je, da so po šolskem odloku deželnega glavarja tudi v Velikovu storili narodni nestrpnosti vse in izkoriščali vpliv močnejšega, da so starši odjavljali otroke od pouka slovenščine, od pouka materinščine. Kakor se sliši, so bile na žalost pri tej akciji udeležene tudi učne moči. Značilno je tudi, da so na glavni šoli poučevali slovenščino le eno uro na teden, dočim angleščino poučujejo štiri ure.

Zvestoba svojemu lastnemu narodu je moralna vrlina in zadeva značaja in upravičena je zahteva, da šole vzgajajo mladino v spoštovanju do lastnega naroda. Le značajni ljudje morejo biti pošteni in zvesti državljani ter dobri deželani.

Koroški rojak prof. Jože Grašar — 70-letnik

Pred nedavnim je v Rogaški Slatini koroški rojak profesor Jože Grašar praznoval sedemdesetletnico svojega življenja. Ob tej priložnosti je bil deležen mnogih čestitk prijateljev ter poklicnih tovarišev, predvsem pa pristrčnih voščil šolske mladine, ki ji še z mladostnim poletom posveča svoje izredne pedagoške sposobnosti.

Slavljenec je bil rojen kot sin kmečke delavke in delavca v Št. Markšu pri Dobri vasi. Po osnovni šoli v Dobri vasi in Velikovu je absolviral srednjo šolo v Celovcu. Kot zaveden Slovenec je moral že v dijaških letih preslišati marsikakšno pikro psovko kot »vindišar« in »gšerter« ter je že v zgodnji mladosti občutil zaničevanje in zapostavljanje slovenskega ljudstva na Koroškem po gospodarsko in socialno močnejši nemški gospodi. Kljub odlični strokovni izobraz-

bi iz risanja, kaligrafije in matematike so ga zaposlovali le kot suplenta, ki je nadomeščal obolele in odsotne učitelje. Služboval je v Libučah, na Rudi, v Zvabeku, na Suhi, Malem Št. Vidu, Stari vasi ob Rebrci, v Apačah, Škocijanu in v Tunelu pri Pliberku. Bil je silno delaven ter je napravil tudi izpit iz kartografije in geoplastike. Med drugim je izdelal reliefa Grossglocknerja in Karavank, ki jih hrani celovški alpski muzej, za šole pa je risal velike stenske slike in s tem razveseljeval koroško slovensko mladino.

Po prvi svetovni vojni za profesorja Grašerja ni bilo več obstanka v ožji domovini. Posvetil se je v Jugoslaviji šolanju in vzgoji mladine ter deluje kot umetnik in sposoben prosvetni delavec pri mnogih naprednih kulturnih organizacijah. Med hitlerijansko okupacijo je bil pregnan, nacisti pa so mu ubili tudi mla-

Našim naročnikom

Današnji nakladi smo priložili poštne položnice, kakor to običajno storimo vsako četrtletje. S tem omogočamo naročnikom, da lahko nakazujejo naročnino v krajših časovnih razdobjih, kar nobenega ne obremenjuje.

Položnice smo priložili za vse naročnike. Tisti naročniki, ki imajo naročnino v redu plačano, naj jo shranijo za pozneje, ali pa stopijo z njo k sosedu ali zancu, priporočijo Slovenski vestnik, ki je glasnik naših skupnih prizadevanj ter obveščevalec o domačih in svetovnih dogodkih, in pridobijo novega naročnika.

Tragična smrt Rada Felaherja

Družino Rada Felaherja in ostale sorodnike ter svojce je pred nedavnim pretresla žalostna in bridka nesreča. Rado Felaher, ki je rojen pred 55 leti v Melvičah v Ziljski dolini in izhaja iz znane družine Felaherjev, se je smrtno ponesrečil. Njegov oče je bil mnogo let slovenski župan v občini Brdo, njegovega brata dr. Julija Felaherja pa poznajo koroški Slovenci v vseh krajih.

Mlade Rada so hoteli po osnovni šoli spraviti na učiteljsko v Celovcu, toda ga kot sina narodno-zavedne družine niso sprejeli. Nato se je odločil za trgovsko šolo ter jo obiskoval v Ljubljani in Celju. Po absolviranju trgovski šoli je bil Rado Felaher v službi pri raznih podjetjih, nato pa se je osamosvojil in pričel samostojno pečarsko obrt, s katero je obratoval na Ježici pri Ljubljani. Ustanovil si je dru-

Opozarjamo,

da je v tej številki priložena položnica

UPRAVA SLOVENSKE

žino, iz katere sta se mu rodila sin in hčerka. Iz marljivega in plodnosnega dela ga je nenadoma iztrgala smrt. Ko se je minuli teden ponoči vozil čez železniški prelaz, je bila prva zapornica odprta, druga pa zaprta. Nesreča je hotela, da je z motorjem, čeprav se je vozil zmerno, zadel v drugo zapornico, pri čemer ga je vrglo preko nje. Obležal je na mestu mrtev, padel je na tilnik, kar mu je nenadoma pretrgalo nit življenja. Razumljivo je, kako je žalostna vest vse svoje hudo prizadela.

Mimogrede omenimo, da je bil pokojni Rado štirinajst dni pred nesrečo vesel in razigran na svatovski prireditvi hčerke Zinke, ki je poročila živinozdravnika dr. Marka Dumpelnika, doma iz Štebna pri Globasnici. Nihče ni slutil, da bo moral tako kmalu in tragično iz srede svojih dragih.

Pogreb je bil v četrtek minulega tedna na Žalah pri Ljubljani. Številna množica žalujočih gostov je spremila blagega pokojnika na njegovi zadnji poti in prisostvovala pogrebnim svečanostim. Črna zemlja je zagrnila telesne ostanke Rada Felaherja, v srca svojcev pa je kanila grenka kaplja bridke žalosti. Naj jim bo v tolažbo nedeljeno sožalje vseh, ki poznajo družino Felaherjev.

do ženo, in očeta. Kot sedemdesetletnik še vedno uči ter se lahko veseli velike naklonjenosti mladine. Profesor Grašar goji vse življenje topla čustva za koroške Slovence. Naročen je na Slovenski vestnik in v njem s tegobo v srcu zasleduje žalostni in krivični razvoj slovenskega vprašanja na Koroškem. Čelo pa se mu zjasni, kadar prebere kakšno vzpodbudno in lepo stvar o dogajanju med koroškimi Slovenci.

Čestitkam se pridružujemo tudi mi!

KOLEDAR

Petek, 24. oktober: Rafael

Sobota, 25. oktober: Krispin

Nedelja, 26. oktober: Evarist

Ponedeljek, 27. oktober: Frumencij

Torek, 28. oktober: Simon

Sreda, 29. oktober: Narcis

Četrtek, 30. oktober: Doroteja

Atomsko letalo še ne bo kmalu vzletelo

Že nekaj let sem slišimo in beremo o novicah, da bo vsak čas vzletelo atomsko letalo in zapuhala lokomotiva na jedrski pogon. Če imajo Rusi svoj ledolomilec in Američani svoje atomske podmornice, zakaj le ne bi doživeli še atomskih letal, lokomotiv, avtomobilov itd. A. Lombard, glavni inženir v znani tovarni angleških motorjev Rolls-Royce, je pred kratkim že čisto določeno izjavil: »Jutri bomo doživeli vzlet atomskega letala.« Ta »jutri« pa je precej nedoločen pojem.

Prisluhnimo še pogovoru med dvema vodilnima osebnostima ZDA. »Gospod predsednik, pravkar sem se vrnil iz SZ. Rusi so odločeni, da pripravijo atomsko letalo v enem letu. Prosim vas, da privolite v ameriški načrt atomskega letala Fly early (leti zgodaj).«

»Gospod senator, nasprotujem gradnji atomskega letala zaradi golega ugleda. To bi nam vzelo mnogo dragocenega mate-

riala ter moči in nas odvrnilo od nujnejših potreb.«

Uganili ste najbrž, da je bil to predsednik Eisenhower, prvi pa je bil senator Melvin. Vojaški krogi seveda nikakor niso bili zadovoljni z razlogi pameti in treznega razuma. Na glas so godrnjali, češ da je predsednik že ostareel, da si nič več ne upa in da jih bodo tako spet Rusi prehiteli, kot so jih s »sputnikom«.

V resnici pa gradnja atomskega letala nikakor ni tako preprosta, kot bi se zdelo nepoučenim nestrpnim. Na zadnji konferenci atomskih strokovnjakov na Dunaju so se celo že slišali odkriti glasovi, da široka uporaba atomske energije nikakor še ni tako blizu, kot bi se nekaterim zdelo. »Atomska doba ni za prvim ovinkom.«

Videti je, da se ne mudi z gradnjo atomskega letala niti ruskim strokovnjakom v Taškentu, ne angleškim v Harwellu, ne ameriškim v Oak Ridgeu, niti francoskim

v Saclayu. In zakaj neki naj bi se jim mudilo?

O, pač vojaški krogi dobro vedo, da bi atomsko letalo lahko krožilo po svetu več dni, ne da bi mu bilo treba pristati. Ušlo bi lahko kontroli radarskih postaj, ker bi se dvignilo tako visoko, da ga ne bi dosegli njihovi 3-centimetrski valovi, neposredno pred napadom pa bi se spustilo v nizek let, kjer bi bilo zopet varno pred valovi, ki se širijo lahko le naravnost. To bi bil zares višek moderne tehnike: združiti aeronavtiko in atomistiko, to je vpreči v voz dva zmaja. Treba bi bilo le še najti posadko, ki bi vzdržala temu primeren živčni napor.

Da, vse to bi moralo biti že davno nared, če ne bi bilo na poti toliko tehničnih težav. Običajna atomska peč tehta več sto ton. Za letalstvo je torej ta izvedba popolnoma nemogoča. Treba je torej izbrati baterijo s čistimi izotopi ali pa se zateči k plutoniju namesto urana 235. Taka baterija ne bi bila velika niti en meter, vendar bi dovoljevala letalu, da drvi z brzino dveh Machov in pol v višini 18.000 metrov.

Vendar bo treba še prej rešiti nekaj »malenkosti«. In vse te tehnične ovire so zaenkrat še v fazi študija in v predalih inženirjev. S tem pa nikakor še ni rečeno, da ne bi v nekem času vendar prišlo do izvedbe atomskega letala, saj bodo vojaški krogi na Zahodu in na Vzhodu s pritiskom in denarjem pospeševali izvedbo teh načrtov.

Nove sončne centrale

V dolini Ararata na jugozahodu Sovjetske zveze končujejo sovjetski znanstveniki Baum, Aparazi, Garf in Kirpičev sončno električno centralo. Načrte za to centralo so objavili na zadnjem kongresu za izkoriščanje sončne energije v Feniksu (ZDA) leta 1955.

Sovjetska električna centrala bo proizvedla velike količine električne energije samo s pomočjo sončne toplote. Stolp, visok 40 metrov, bo obkrožen s tračnicami, na katerih bodo v raznih nivojih, kot v kakem amfiteatru, velika ogledala. Ogledala se bodo s pomočjo 23 posebnih ročnih mehanizmov pomikala tako, da bodo vedno obrnjena proti soncu pod najbolj ugodnim kotom. Instalacija bo imela 1293 ogledal, dolgih pet in širokih tri metre, ki se bodo lahko obračala okoli svoje osi. Posebne fotocelice, ki pod sončnim vplivom neposredno proizvajajo elektriko, bodo upravljali s premikanjem ogledal okoli njihovih osi.

Vsako od teh 1293 ogledal bo koncentriralo sončne žarke in jih pošiljalo točno proti vrhu stolpa, kjer bo ogromen kotel, v katerem bo cirkulirala voda. Zahvaljujoč temperaturi 1500 stopinj, ki jo bodo dosegli sončni žarki, bodo v kotlu dobili 11 do 13 ton vrele vode na uro. Voda bo pod pritiskom 30 atmosfer in bo imela 400 stopinj toplote. Centrala bo proizvedla 20.000 ton vodne pare na leto. Električna energija se bo s pomočjo vodne pare proizvajala v turboalternatorjih s 1200 kilovatov.

V drugem delu Evrope, v Franciji, bodo prihodnji mesec postavili temeljni kamen največji sončni peči na svetu. Njena moč bo 1000 kilovatov, njene instala-

cije, ki bodo pokrivala 17 hektarov, pa bodo veljale 600 milijonov frankov. Veliko okroglo ogledalo peči bo sestavljeno iz 7000 ogledal, ki bodo imela v premeru skupno 54 metrov. Sončne žarke bo upravljalo glavno ogledalo z 62 drugimi ogledali, ki bodo imela po 45 kvadratnih metrov. Tako bo nastala temperatura 3500 stopinj, ki bo omogočila, da bodo v Mont Lunsy stopili dnevno 500 kilogramov rude.

O podjetjih po svetu

● »Bell Telephone Sistem« je največje podjetje na svetu. Njegova letna bilanca je znašala lani 14.479.641.983 dol. Podjetje nadzoruje delovanje 47 milijonov telefonskih aparatov, ki imajo vsega skupaj 297 milijonov 145.000 kilometrov telefonske napeljave. (Š temi žicami bi lahko skoraj osemkrat obdali Zemljo.)

● Največja tovarna na svetu je General Motors Corporation v Detroitu (ZDA). Lani je ta tovarna prodala za 12.443 milijonov dolarjev avtomobilov in električnih naprav.

● Največja zavarovalnica na svetu je Metropolitan Life Company v New Yorku. Njena bilanca za 1957. leto je znašala 13.935.630.000 dolarjev.

● Največja zavarovalnica, ki so jo kdajkoli izplačali zaradi poškodbe, je znašala 420.000 dolarjev! To zavarovalnico je 1951. leta prejel dr. Hugh G. Hamilton iz Londona, ki je pri neki nesreči izgubil nogo. Odškodnino mu je izplačal angleški Lloyd.

● Največja ladijska družba na svetu je Peninsular — Oriental Company, ki sta

jo 1837. leta ustanovila Anderson in Wilcox. Družba obsega sedaj 15 velikih ladijskih podjetij, 4 ladjedelnice, 6 letalskih linij itd. Vsega skupaj nadzoruje ta družba nad 2.192.000 bruto registrskih ton ladijskega prostora.

● Od vseh letalskih družb na svetu je 1957. leta prepeljala največ potnikov »American Airlines«: skoraj 8 milijonov! Največ kilometrov pa so preletela letala družbe »Air France«: 277.740 brez povratnih linij! Pri tem so prepeljala 1.837.272 potnikov.

● Največje gradbeniško podjetje na svetu je »Halifax v Yorkshiru (Anglija). To podjetje, ki so ga osnovali 1853. leta, ima danes 1316 administrativnih uslužbencev in 132 uradov po vsej Angliji.

● Trgovinsko podjetje, ki ima mrežo malih trgovin na svetu, je »J. C. Penney« iz Wyominga (ZDA). To podjetje, ki je bilo ustanovljeno 1902. leta, ima sedaj svoje poslovalnice v 1666 ameriških mestih!

40.000 starčkov pripoveduje

V čem je skrivnost dolgega življenja? To vprašanje vznemirja že dalj časa sovjetske znanstvenike, ki zbirajo podatke o 40 tisoč starčkah obeh spolov s Kavkaza. Posebno pa jih zanimajo stoletniki iz pokrajine ob Črnem morju.

Kljub bogati zbirki podatkov in številnim izjavam pa bodo težko rešili uganko. Vsak Metuzalem jim pove svoj lasten in seveda drugačen »recept« od ostalih. Ta prisega na dnevno uživanje česna in čebule, drugi zopet na mleko. Tretji se sklicuje na svež zrak, četrti je vegetarijanec. Kolikor pradedov, toliko receptov za visoko starost.

Nekaj pa je le res. Redko kdo med njimi je posebno vdan alkoholu, tobaku in ženskam. Vsi so več ali manj počenjalni neumnosti, pili so, kadili, igrali karte, toda zdravnik so potrebovali zelo poredko, ali pa sploh nikoli.

Poldrugo stoletje je na svetu 152-letni Kike Dašikirba, ki je bil samo enkrat v življenju »bolan«. Ko je bil v mladih letih nekoč pijan kot čep, je nesrečno padel in imel nekaj dni trd vrat. Toda še danes pije vino in kadi, že od desetega leta starosti tobak, ki ga sam prideluje. Tudi jaha še vedno po planinah kot v mladih letih. Nekoč je bil znan po spretnosti, da je v divjem galopu pobral s tal srebrnik. Njegove tri žene so mu rodile 26 otrok. Števila svojih sorodnikov pa ne ve, po njegovem mnenju bi jih moralo biti brez števila.

Da, življenje je dragoceno. Menda bo že res, da je mogoče najti preko sto let stare ljudi le na deželi, daleč od civilizacije in v naravnem okolju, kot je pred dvema letoma povedal 167-letni hribovski kmet v Kolumbiji Javier Pereira. Metuzalemi ne poznajo velikomestnega vrveža, menizerskih bolezni in nevrologov. Še nikoli niso slišali o množični psihologiji in najbrž so zato postali tako stari. Nihče jih ni strašil z alkoholom in tobakom in najbrž tudi ne s posledicami zaradi uživanja.

Tudi kite markirajo

Po drugi svetovni vojni so Norvežani začeli z markiranjem kitov v Antarktiki, da bi dobili približno sliko njihovega premikanja in razporeditve. V ta namen so uporabljali numerirane markice, ki so jih izstrelili iz posebnega topa za harpuniranje tako, da so se te ustavile v kitovem podkožnem maščobnem sloju ali pod njim. Pred vojno je bilo tako markiranih okoli 5.000 kitov, vendar se jih vsako leto ujame le majhen del. V letu 1953 so n. pr. ulovili 10 markiranih primerkov.

Sedaj so Norvežani spet opremili ladjo »Enern«, s katero opravljajo s pomočjo holadskega učenjaka R. H. Claekea markiranje. Pomaga jim tudi Narodni oceanografski inštitut.

Kje ste, Lamutovi?

Anton Ingolič

Nisem si mogel misliti, da bi stari, nadložni pastir kdaj vihtel kramp globoko pod zemljo.

»Bil, bil,« je pritrdil Brdnik. »To je bilo tedaj, ko sem bil še mlad in sem si mislil, da je drugod bolje kot v hlevu in na njivi. Pa ni. V jami je, kot da si v grobu, samo čakaš, kdaj te bo zasulo in boš odšel na oni svet v umazani obleki, poten, sajast, črn. Marko, to ni za človeka, to...«

Medtem ko je Brdnik modroval, se je meni pokazal jutranji prizor z doma: oče je spal, mati, Štefka in jaz pa smo odšli k maši. Ko smo se vrnili iz Podloga, je mati v kuhinji pripravljala kosilo, midva s Štefko pa sva sedla k očetu na klop pred kočo. Prosil sem ga, naj pove, kako je v jami. »Seveda ni,« je pripovedoval nekoliko posmehljivo, »kakor bi v Podmenikovem gozdu nabiral gobe, tudi ni, kakor bi obračal na Plevnikovem travniku seno ali doma cepil drva. Strahopetec ne smeš biti, v podpornikih ne prestano poka in izza opaža se usipava pesek in zemlja, ampak zaradi tega ne boš vrgel puške v

koruzo. Štefka bi jo že popihala, ti, Marko, pa bi menda ostal. Ali bi?«

»Seveda bi,« sem pritrdil goreče.

»Bi šel z menoj v jamo?«

Nepotrebno vprašanje!

»Vzel te bom s seboj, ko se privadim in se spoznam z ljudmi.«

Tisto kolo se bo torej zavrtelo in me zaneslo navzdol, z očetom bova hodila po rovih, imela vsak svojo svetilko in potem naju bo kolo spet potegnilo na svetlo. Nobeden od dečkov, kar jih poznam, še ni bil v rudniku, jaz bom prvi!

Lep, prelep dopoldan.

Po obedu, ko je pomila posodo in pospravila kuhinjo, je mati prišla pred kočo in vprašala: »Bomo šli?«

Oče je začudeno vprašal: »Kam?« A še preden bi mati mogla odgovoriti, je z njegovega obraza zginil smehljaj in dejal je s svojim navadnim, malce zadirčnim glasom: »Jaz ne bom šel. Legel bom in si odpohil.«

»Še jutraj si obljubil, da boš šel. Tega in onega bi dobila, z Markom ne bova mogla mnogo prinesiti.«

»Ničesar več ne potrebujemo z Motnika!«

»Bog, če nama hočejo kaj dati!«

»Rekel sem, da sem truden, počival bom.«

Se bosta spet sprla? In nazadnje ne bomo šli nikamor.

»Dobro, pa bova šla sama z Markom,«

je odločila mati. »Tudi Štefka naj bo doma. Če naju v mraku še ne bo, dajta očetu večerjo! Pridi, Marko!«

Štefka je seveda hotela z nama, a mati je dejala, da ne bo poslušala domov grede njenega jadicovanja, češ da ne more hoditi. Brž sem uganil, čemu ni marala mati vzeti Štefke s seboj: ne samo zaradi njenega sitnarjenja, marveč predvsem, da ji bo zvečer povedala, ali je bil oče doma ali ne.

Tako sva odšla sama z materjo in hoja v planino se je spremenila v razmišljanje, predvsem za mater; mene je to in ono, kar sem videl in srečal med potjo, odvrčalo od misli, ki so me zadnji čas preganjale...

»Vsi bi bili prišli, pa si je oče na lepem premislil,« sem rekel zamišljeno in zvedano pogledal v drobne, a živahne Brdnikove oči.

»Včasih je rad prihajal, o, zelo rad,« je zamrmral starec.

»Zakaj pa zdaj ne več?« sem vprašal naglo.

»Premlad si še, da bi ti razlagal te reči, premlad, dečko.«

»Nisem premlad,« sem silil v starca, »marsikaj že vem.«

»Kaj pa veš?« se je zavzel Brdnik.

»Vem za Molanko...« sem zinil, čeprav pravzaprav nisem vedel ničesar.

»Kdo ti je povedal?«

»Če vem to, mi lahko poveste še tisto, česar ne vem.«

»Bister dečko si, res bister, ampak...«

Segel sem v žep. Iz njega sem potegnil nožiček, ki mi ga je bil prinesel oče iz ujetništva. Ročaj je bil iz kosti in lepo izrezljan. Sprva se nisem ločil od njega ne podnevi ne ponoči. Še vedno mi je bil tako drag, da sem zavračal vsako ponudbo za zamenjavo. Zdaj sem ga ponudil staremu pastirju.

»Nate, Brdnik, in povejte!«

Starcu so se zaiskrile oči.

»Ej, ej, kakšen nožiček!«

»Kar obdržite ga!«

Brdnik je pogledal mene, se ozrl po nožičku, pogledal navzdol proti hiši, kjer ni bilo nikogar, in se negotovo nasmehnil.

»Pravzaprav ni nič takega,« je rekel čez čas, »to bi ti povedal vsakdo, kogar koli bi vprašal, na Strmcu in v Podlogu. Vsi vedo.«

»Še jutri bom vprašal v šoli, če mi ne poveste.«

»Kaj bi vpraševal v šoli!«

»Zato pa mi vi povejte!«

»Oče je podiral na Motniku smreke,« je začel Brdnik počasi, tehtaje vsako besedo. »Celo zimo. In se je zagledal v Rožo, Roža pa v njega. Bilo je, kakor če zažgeš dračje. Velik kres, plamen do neba. Videl sem in sem si rekel, da ne bo dobro. Delo je bilo končano in vsega bi bilo konec, če ne bi bil ti na poti. Vtem je spodaj v Podlogu oče spoznal Katro, ki je pozneje vzela Molana. Srobotnik pa

ZA GOSPODINJO IN DOM

Kuhinjski pribor in zdravje

Zdravje družinskih članov je pogosto odvisno od navidezno nepopembnih reči, na primer od kuhinjske posode ali gospodinjskih pripomočkov. Primer: baker začne uničevati vitamin C v trenutku, ko pride v stik z njim, prav to kovino pa najdemo v mnogih starejših kuhinjskih pripomočkih, malone v vseh, ki niso iz aluminija, nerjavečega jekla ali iz stekla. Če uporabljamo takšne pripomočke, uničimo večino vitamina C, zlasti še, če bi zelenjavo kuhali v taki posodi. Posledice pomanjkanja vitamina C so znane: najrazličnejše bolezni, rane se slabo zaraščajo, v hujših primerih se vnamejo sklepi in podobno.

Vitamin C pa je le ena izmed sestavin, ki jih gospodinja uničuje, če napačno ravna z živili. Če olupite povrtnino na debelo, odstranite precejšnje količine železa, ki ga je največ prav tik pod lupino. Železo pa je človeškemu organizmu zelo potrebno. Če si omislite ustrezno pripravo za lupljenje, seveda iz nerjavečih kovin, boste pripravljali povrtnino naglo in tudi pravilno, saj bo ostalo v njej mnogo več železa in drugih rudninskih snovi.

Svetloba uničuje vitamin B-2. Če hranite ta vitamin vsebujoča živila, zlasti mleko, v stekleni posodi, se iz njih izgubi mnogo tega vitamina. Če nimate pokrova, ki dobro pokriva kuhinjske lonce, in če razen tega odlijete tudi vodo, v kateri se je zelenjava kuhala, vržete v stran dobro polovico rudninskih soli in celo vrsto dragocenih vitaminov, s tem pa ustvarjate pogoje, da vam bo navzlic dozdnevni prizadevnosti zbolel ta ali oni družinski član.

Mnoge gospodinjice se trudijo, da bi svoje kuhinje opremile z modernimi električnimi štedilniki in z drugimi dragimi pripomočki, pri tem pa zanemarjajo tisti osnov-

Pegam smo napovedali vojno

Male rjave pikice na koži menda niso nikdar moderne.

Zdravnik jih skuša odpraviti s fenolovo raztopino, ki z njo opiklja obraz. Koža se malce vname in pegice v veliki večini izginejo. Ali pa rezka kožo, ki se olupí. To vse pa sme delati samo zdravnik.

Mi pa vam damo nekaj domačih sredstev: kumarični sok pobeli pege. Rezine kumar položimo na obraz in jih pustimo tam 20 minut. To večkrat ponavljamo! Prav tako uporabljamo redkvico in paradižnik. Ker je sok paradižnika oster, ni za vsako nežno kožo. Ali pa iztisnemo iz svežega peteršilja sok in si z njim omočimo pege — seveda, če jih le ni preveliko. Sicer si z njimi omočimo cel obraz, roke in kjer pač so zasidrane. Mešamo lahko tudi pinjeno mleko, v katerega smo kanili nekaj kapljic limoninega soka.

ni poznal šale. Poklical je starega Lamuta in zahteval, da stopita Luka, tvoj oče, in Roza, tvoja mati, pred oltar, čeprav je prej računal s kmečkim in ne kočarskim ženinom. Poroka je bila tiha, samo za domače. Teden dni po poroki si prišel ti na svet. Vidiš, to je bilo. In nekaj tega je še ostalo. Ne mešam se v te reči, samo gledam, poslušam...

Zaradi mene se je oče moral poročiti z materjo, Molanka, ki jo je oče spoznal prav tedaj, ko me je mati nosila, pa oče ta še vedno vabi! Zato torej oče mene nikoli ne stisne k sebi kakor Štefko? V rudnik je šel, da bi bil daleč od matere, od mene, da...

Bilo mi je, kakor da me je nekdo pahnul v hudoornik. Krilil sem z rokami, da bi se rešil divjih valov, pa ni nič pomagalo, neslo me je dalje in dalje. Pognal sem se dol proti hiši. Brdnik je klical za meno, hotel mi je vrniti nožek; toda za nič na svetu ga ne bi več vzel v roke.

Mnoge ljudi zateče nevihta popolnoma nepripravljene. Površno se ozro po nebu, skomignejo z rameni in se odpravijo na pot. Pa jih sredi poti zatne nevihta, dež jih premoči do kože in toča jim razbija obraz, nemara jih celo oplazi strela, tedaj se čudijo in zvrčajo krivdo na oblake, kj da so se neopazno nagrmadili na nebu.

Tako se je zgodilo tudi meni tistega julijskega dne leta trindvajsetega, torej tri

ni kuhinjski pribor. Niti najdražji štedilnik ne pomaga, če nimate potrebnih kuhinjskih pripomočkov, spričo česar se zmanjšuje hranilna vrednost sicer vestno pripravljene hrane. Ob skromnejšem štedilniku in z ustreznim priborom lahko očuvamo v hrani večino hranilnih sestavin, s tem pa tudi zdravje družinskih članov. V naših prodajalnah je čedalje več raznih koristnih kuhinjskih pripomočkov, o katerih lahko upravičeno trdimo, da lajšajo in krajšajo delo. Kolikokrat se primeri, da gospodinja ne doda na primer juhi prepotrebne peteršilja, ker nima

časa, da bi ga zrezala z navadnim nožem, ali pa določene povrtnine ne izkoristi popolnoma, ker nima pasirnega strojčka, za ročno pasiranje pa ima premalo časa in preutrujene roke.

Čeprav so gospodinjski proračuni skromni, je treba vselej določiti vsotico za nakup prepotrebni pripomočkov, na primer dobrega noža, ki ne bo rjav, pa loncev in pokrovk. Prava gospodinja je ponosna na svoj dobro opremljeni »kuhinjski arzenal«, saj pojmuje kuhinjo kot delavnico ali laboratorij, v katerem ona odloča o zdravju svoje družine.

Visoka napetost — nevarnost za zdravje

Naša stanovanja — če pričnemo pri navadnih električnih žarnicah in zaključimo z najbolj modernimi električnimi napravami — so vedno bolj elektrificirana.

Nevarnost ob dotiku z električnimi prevodniki, ki so pod napetostjo, je v tem, ker tok takrat steče skozi organizem in izzove paraliziranje centralnega živčnega sistema.

Električni tok z močjo 0,02 amperov že lahko izzove konvulziven nateg mišic in človek ne more odmakniti roke od prevodnika, ki se ga je dotaknil. Pri električnem toku, ki je močan 0,05 amperov,

pa lahko nastopi celo paraliza dihanja in smrt.

Moč takšnih udarcev toka je odvisna od napetosti v mreži (normalno 220 voltov) in od odpora človeškega organizma. Največji odpor daje sloj kože, ki je na površini. Če pa je koža vlažna od znoja ali vode, se odpornost hitro zmanjša. Zato je najbolj nevarno dotikati se električnih instalacij z mokrimi rokami, ne glede na njihovo izolacijo in na druga varnostna sredstva.

Pravijo, da daje človeški organizem približno 1000 omov odpora, zaradi česar na-

ZDRAVSTVENI KOTIČEK

Sadje — naše vsakdanje zdravilo

Da človek ostane zdrav, rabi poleg običajne hrane tudi vitamine in rudninske soli. Mnogokrat pa se ravno vitamine in rudninske snovi podcenjuje. V resnici pa je vrednost teh snovi tako velika, da nikdar ni mogoče dovolj jasno povedati, kako so v našem organizmu potrebne. Zato mu jih je treba stalno dovajati, in to ne samo poleti ali jeseni, marveč tudi pozimi in spomladi.

Ob pomanjkanju rudninskih snovi in vitaminov v organizmu se pojavijo bolezni kot rahitis, živčne bolezni, prebavne motnje, slab vid, pomladanska utrujenost. Vse te bolezni lahko preprečimo, saj nas danes znanost dovolj jasno uči, kje dobimo te snovi in koliko jih organizem potrebuje.

Danes je vsakomur znano, da vsebuje največ vitaminov in rudninskih snovi sadje in zelenjava. Kilogram jabolka na primer vsebuje 70 mg vitamina C; otrok potrebuje dnevno 5 mg tega vitamina, odrasel človek, ki poklicno dela pa 50 mg. Če torej damo vsak dan otroku v šolo za malico eno jabolko, potem smo potrebo po tem vitaminu krili. Kilogram hruške vsebuje 50 mg, slive 60 mg vitamina C,

kosmulje pa kar okoli 350 mg, maline 250 mg. Robidnice ga vsebujejo toliko kot hruške, vendar pa te vsebujejo še vrsto drugih vitaminov, ki pospešujejo rast, na primer vitamin B-12. Pred nekaj desetletji so bili ljudje še v skrbeh, če so otroci hitro rasli, ker so se bali, da bodo oslabele in dobili jetiko. Vendar danes te skrbi ni treba več imeti, ker poznamo vitamine, ki pospešujejo rast. Največ teh vitaminov pa je ravno v jagodičevju med katere spada tudi ribez. Niso otroci sladnosnedni, če jedo enkrat te jagode nato že zopet druge. Potreba po teh sadovih je tako velika, da otroci niti ne morejo dočakati, da bi sadeži dozoreli in zato poskušajo tudi že zelene.

Prav iz teh razlogov, ker so organizmu te snovi tako potrebne, je zelo priporočljivo, da tudi v domačem vrtu nasadimo čim več grmičkov teh dragocenih jagod iz katerih se da napraviti marmelado in odlične sokove s pomočjo sokovnika.

O vitaminih je znano, da obstojajo taki, ki se topijo v vodi in taki, ki se topijo samo v maščobi. Oboji pa so važni in so običajno tudi v isti sadni sorti. Vitamini, ki se topijo v vodi, organizem ob

petost 12 voltov ni nevarna (moč toka je pri tem 0,012 amperov). Vsaka napetost čez 21 voltov pa je že lahko nevarna.

Kot je znano, je za električno energijo potrebna napetost in zaprt krog. Ko se človek dotakne dveh neizoliranih prevodnikov, gre skozi njegovo telo tok. Tok pa lahko steče tudi, če se dotaknemo le enega prevodnika. V tem primeru se krožni tok spelje v zemljo, ker je lahko nekje drugje na drugem kraju električni prevodnik spojen z zemljo.

Kakšni praktični zaključki sledijo iz tega?

Ko delate kar koli okoli električnih instalacij (menjate žarnico in drugo), ne smete nikoli stati na mokrih tleh ali se z drugo roko držati kovinskih predmetov, kot so: vodovodna instalacija, radiatorji, kotli v kadi itd.

Tudi z vtičaki moramo biti pazljivi. Ko vtaknete ali iztaknete vtičak, se lahko zgodi, da se s prstom dotaknete enega od obeh polov, kar lahko privede do udarca toka. Vtičak je treba vedno pazljivo vtikati in iztikati.

Posebno moramo paziti na stik z zemljo pri čistih električnih napravah in aparatih, kjer je to predvideno. To ima tak namen, da takrat, če se kaj pokvari, tok ne gre skozi človeško telo, temveč po prevodniku v zemljo.

Najbolj pogosto premalo skrbimo za razne priključne vrvice. Te vrvice se s časom obrabijo, žica se lahko oguli ali preperi gumi okoli nje, to pomeni da odpade izolacija. Takšne vrvice moramo pravočasno menjati, če ne želimo, da pride do neprijetnih posledic.

uživanju surovega sadja v celoti izrabi. Vitamine, ki se topijo v maščobi, pa organizem lahko v celoti izrabi samo v zvezi z maščobami. Zato torej surovo maslo na kruh z jabolki ali paradižniki ni nikakršen luksuz pač pa življenjska potreba. Razširjena je še stara miselnost, da sadje in mleko ne gre skupaj, a danes vemo ravno nasprotno. V mestih prodaja živilska industrija mleko pomešano z različnimi sadnimi marmeladami in sokovi, kar je zelo okusno. Vse to pa lahko napravite tudi doma, ker zato ne potrebujete nobenih posebnih priprav. Razen tega je pomembno dejstvo, da se ravno v mlečnih maščobah topijo tudi vitamini. Kako pripravite posamezne mešanice sadnih produktov in mleka, je prepuščeno vaši fantaziji. Možnosti je nešteto. Sadje pa lahko mešamo tudi z raznimi solatami — jabolka in kislo zelje; ali jabolka in krompirjeva solata — kar daje posebno dober okus. Take solate pa so še posebno bogate vitaminov in rudninskih snovi. V tem primeru gre zopet za kombinacijo dobrega okusa in bogate vitaminske hrane. Prav za isto kombinacijo gre, če gospodinja pripravi okusni jabolčni vrtinec, češpljeve cmoke itd.

(Dalje prihodnjič)

gaje zapustil Strmec, veseleč se poletnega jutra in dela, ki me je čakalo, pravzaprav tovarišev, s katerimi sem delal, in denarja, ki ga bom dobil na kraju meseca. Bil sem ko nespameten kmet, ki napreže vole v lojtrski voz in gre po seno, ne da bi se prej ozrl po nebu, zato se mu seveda zgodi, da ves premočen priropeče domov s praznim vozom, namesto da bi pripeljal voz suhega, prijetno dišečega sena.

Zagnali smo se tja proti šahtu.

»Ni druge poti,« je govoril eden izmed rudarjev. Da bi ga vsi čuli, je stopil na prazen hunt, z desnico utišal ženske in nadaljeval. »Mesec dni smo jim dokazovali, da s temi mezdami ne moremo več živeti. Uradnikom je družba dala nagrade, delničarjem izplačala lanskoletni dobiček, mi naj pa lačni kopljemo, naše družine naj crkavajo, naši otroci naj...«

»Ne, ne!« je zahrumelo.

»Družba, delničarji, kaj je to?« sem vprašal rudarja, ki se je kakor jaz prerival proti govorniku.

»Poslušaj, fant, pa boš izvedel! Čepin je naš zaupnik, pošten in pameten človek!«

»Zahtevamo,« je nadaljeval rudar Čepin, »zahtevamo,« je ponovil glasneje, »takšno povišanje, da ne bodo naši otroci več lačni in raztrgani, da naše žene ne bodo tarnale od jutra do večera, da mi sami ne bomo tavali po revirju kot sence, zahtevamo povišanje sedanjih plačnih postav za tretjino, najmanj za tretjino!«

»Za tretjino!« so se oglasili okoli mene. »Delavcem v drugih strokah so že povišali, naši delničarji, bogatini iz Nemčije, Belgije, Madžarske in vrag si ga vedi od kod pa so lansko leto pobrali lepe milijone, za vsak vplačan stotak so jih dobili samo lansko leto pet ali šest; uradnikom so sezidali v Ljubljani palačo, tu pri nas nekaj vil, ostali denar pa zapravljajo v inozemstvu, v letoviščih, z ženskami. Mi pa ne zaslužimo toliko, da bi si vzeli s seboj v jamo pošteno južino, da bi se odžele, da bi...«

»Stavka, stavka!«

»Predložili smo jim svoje zahteve. Mesec dni nas že vlečejo za nos, mesec dni smo potrpežljivo čakali. Dovolj je čakanja! Z današnjim dnem napovedujemo stavko. Stavkali bomo, dokler ne izpolnijo naših zahtev.«

»Tako je!«

»Sodrugil! Čepin si je popravil čepico, se zamišljeno ozrl po poslušalcih in nadaljeval nekoliko mirneje. »Bratje in sestre, stavka ni lahka stvar. Če jo začneš, jo moraš tudi nadaljevati do zmage, sicer je bolje, da je nisi začel. Moramo zdržati, če nočemo, da poginemo mi in da ne poginemo naši doma. Ni to naša prva stavka. Ste videli, kako je bilo lani? Kot en mož smo šli v stavko. Šest dni je počivalo delo in uspeli smo. Tudi zdaj bomo stavkali, dokler...«

(Nadaljevanje sledi)

Kaj je nameraval Hitler?

Pred kratkim sta dva nemška zgodovinarja, J. Meidecker in Johannes Läh, ki že več let proučujeta dokumente iz tajnih arhivov Hitlerjeve Nemčije, objavila načrt za ureditev sveta, ki so ga nameravali po svoji morebitni zmagi uresničiti nemški nacistični voditelji. Ta načrt, ki so ga pripravili Hitler, Rosenberg in Göbbels, naj bi bil v grobem takle.

Pijanska proslava in nemudoma na delo

Vojna se zaključuje s popolno nemško zmago. V Berlinu traja proslava več dni. Mirovno pogodbo, ki vklepa premagana ljudstva v suženjske verige, podpisujejo v Aachenu, kjer je imel prestolnico Karel Veliki. V Berlinu proglasijo Germansko svetovno cesarstvo, ki naj bi s pomočjo ubogljivih pomagačev Japonske in Italije vladalo ves svet. Nemčija si priključi Dansko, Nizozemsko, Norveško, Švedsko in Flandrijo. Švica se deli med Nemčijo, Italijo in Francijo.

Velika Britanija in Francija sta samostojni državi pod nemškim protektoratom. Hitler ustanavlja tudi vrsto fevdalnih vazalnih držav, kakor je na primer Bretagna, ki ji vlada Himmler in Burgundija, ki naj bi jo upravljal belgijski kolaboracionist Degrelle. Obe imata v Berlinu veleposlaništvo. Portugalijo, ki se imenuje Izabella, je priključila Španija. Združenim državam Amerike je prepovedano imeti vojsko, najvažnejše vladne resorje, med njimi notranje ministrstvo, pa vodi nemški nacisti pod Rosenbergovim vodstvom. Ameriške črnce in Žide so deportirali na Madagaskar. Črnci obdelujejo zemljo, Židje pa stanujejo v mestih, kjer smejo trgovati po mili volji — a le med seboj. Rusi postanejo sužnji v pravem pomenu besede; v tistem pomenu, ki jo je imela v starem Egiptu in Rimu. Najprej pobijejo nekaj milijonov narodnostno in politično zavednih, ostale pa pretvorijo v nesvobodne delavce, ki morajo obdelovati veleposestva nemških gospodarjev. Rusi, pa tudi večina drugih Slovanov, morajo ostati neizobraženi in jim je prepovedano obiskovati šole. Vse, kar smejo znati, je to, da je Berlin prestolnica Germanskega cesarstva, in šteti do sto. Vsi bodo kajpak govorili nemški.

Slovanski sužnji bodo morali graditi tu-

di najbolj fantastično prestolnico modernih časov. Veliki Berlin. Avenije v Berlinu, ki se zdaj imenuje Germanija, so široke sto metrov, na vsakem koraku se nad njimi razpenjajo slavoloki, vsa poslopja pa se bleščijo v marmoru in razkošju. Načrti za novo mesto in makete monumentalnih trgov in spomenikov so bile med vojno že skoraj dokončane. Mesto naj bi imelo deset milijonov prebivalcev.

Hitlerjevci pripravljajo velikanske spremembe tudi v navadnem človeškem življenju. Uporaba alkohola, tobaka in mesne hrane je prepovedana. Vsi se morajo zgodovati po Führerju, ki ne kadi, ne pije in ne je mesa. Vse radijske postaje sveta oddajajo samo uradni program Svetovnega germanškega cesarstva.

Ko je vse to nared, prepovedo krščansko vero in prično uvajati religijo nacionalsocializma, Vatikan pa se spremeni v Inštitut za proučevanje indogermanskega duha. Katekizem novega verstva so že natisnili. Zasnovano je na nekaterih elementih Wotanovega kulta, kulta starih ger-

manskih bogov, in na indoiranskih verstvih, »oplojenih« z Rosenbergovo in Bohrmannovo teorijo o mitu krvi.

In osebno življenje?

Že januarja 1941 so nacisti razglasili zakon, ki določa, da mora biti sleherni zakon, v katerem fizično zdravi in za oplojitev zmožni zakonski tovariši po petih letih še nimajo otrok, razvezan. V avgustu 1942 je Himmler ukazal, naj se esesovci znajdejo, kakor vedo in znajo, a da morajo dati Nemčiji čimveč otrok čiste germanske krvi. Nekaj pozneje jim je dovolil, da prevzamejo pri vdovah svojih padlih tovarišev vlogo mož in družinskih očetov. Uzakonitev bigamije so odložili do zaključka vojne. Dvoženstvo naj bi bilo v začetku dovoljeno samo vojakom, ki so se v vojni odlikovali s kakimi izredno pomembnimi dejanji, pozneje pa bi ga po potrebi razširili tudi na druge kategorije. Prva žena v dvoženstem zakonu bo imela naziv »domina«, kar ji bo zagotovilo nekatere prednosti pred drugo.

Esesovci, ki jih ima germanska družba za višje, izbrane ljudi, bodo dobili žene,

ki so »tip idealne Nemke«. V ta namen bodo ustanovili posebne internate, kjer naj bi vzgajali esesovske žene. Ko bodo te izbranke nacističnih selektorjev stare šestindvajset let, se bodo morale poročiti s tistimi esesovci, ki jih bodo določili strankini voditelji. Njihovi otroci bodo imeli naslov esesovcev, ki ustreza plemiškemu naslovu.

V Weibelburgu je Himmler zgradil pravo Meko za viteze novega reda. Dela so trajala deset let, vse do leta 1944. Arhitekt Barthel je zgradil velikansko poslopje, ki je mešanica srednjeveškega dvorca, templja in vojašnice. Za »plemstvo in visoke dame« so pripravili razkošne sobane, velikanske knjižnice, obednico za šest sto oseb, dvorano za najvišje glavarje novega reda in z zlatom obliko dvorano s Hitlerjevim prestolom. Osrednji kraj dvorca pa je Walhalla, krita v steni, kjer stojijo kipi dvanajstih največjih junakov Tretjega Reicha. Sredi prostora je na oltarju, do katerega vodi nekaj stopnic, plošča z velikanskim kljukastim križem iz masivnega zlata. To je osrednja točka Svetovnega germanškega cesarstva, kjer opravljajo obrede ob posvetitvi visokih dostojanstvenikov.

VIZIJA BOLNEGA FANTASTA? KOLIKO JE MANJKALO?

I. S. TURGENJEV:

JESENSKO CVETJE

»Kak mlade in lepe bile so rože...«

Nekoč, pred davnimi, davnimi leti sem bral neko pesem. Pozabil sem jo kmalu, le prvi stih se mi je vtisnil v spomin.

»Kak mlade in lepe bile so rože...«

Zdaj je zima; mraz je zaledenel šipe v oknih, v mračni sobi gori ena sama sveča. Čemim skrit v kotu, v spominu pa mi poje venomer:

»Kak mlade in lepe bile so rože...«

In vidim se, kako stojim pod nizkim oknom predmestne ruske hiše. Poletni večer se počasi stemneva in zori v noč, topli zrak diši po resedi in lipi. Na oknu sloni deklica, oprto na komolec; glavo poveša na rame pa molče in nepremično strmi v nebo, kakor da čaka luči prvih zvezd. Kako odkritosrčno navdihnjene so njene sanjave oči, kako ganljivo nedolžno odprta vprašujoča usta, kako mirno dihaajo na pol razcevele, še z ničemer razburkane grudi, kako čista in nežna je oblika mladega obraza! ... Ne upam je ogovoriti, toda kako mi je ljuba, kako mi bije srce!

»Kak mlade in lepe bile so rože...«

Tema v sobi se čedalje bolj gosti... Dogorevajoča sveča prasketa, po nizkem stropu begajo sence, zunaj škriplje in pritiska mraz... Ali ne slišim dolgočasnega starčevskega šepeta:

»Kak mlade in lepe bile so rože...«

Prikažejo se mi spet nove podobe... Slišim veselje vrvež družinskega življenja na vasi. Dve plavolasi glavici se stiskata druga k drugi. Gledata me živahno s svojimi očmi; roznata lička se treso od zadržanega smeha, roke so ljubče sklenjene, mladi, mil glasovi se preglašajo. In malo dalje v kotu prijetne sobe druge, takisto mlade roke begajo in se love s prsti po tipkah starega klavirja... In Lannerjev valček ne more preglasiti brbotajočega očajevskega samovara...

Sveča je vztrepetala in ugasnila... Kdo pokašljuje tako hripavo in votlo? Zvit v klopek in drgetajoč se mi stiska k nogam stari pes, moj edini prijatelj... Hladno

je... Zebe me... In vsi so pomrli... vsi...

»Kak mlade in lepe bile so rože...«

Kadar me ne bo več

O ti moja edina prijateljica, o ti, katero sem ljubil tako globoko in pristrčno ti, ki boš nemara preživela mene — kadar me ne bo več, kadar se bom ves razsul v prah — ne hodi na moj grob... Ničesar nimaš iskati tam.

Ne pozabi me... pa tudi ne spominjaj se me sredi vsakdanjih skrbi, zabav in težav... Nočem motiti tvojega življenja, nočem ovirati njegovega mirnega toka. Toda v urah samote, ko te bo obiskala tista plaha in brezvrzročna žalost, tako znana dobrim srcem, vzemi eno najinih ljubih knjig pa poišči v nji tiste strani, tiste stihe in besede, ob katerih so včasih nama obema — se spominjaš? — zasijale sladke in neme solze.

Preberi, zapri oči in podaj mi roko.

Ne bom je mogel stisniti v svoji: ležala bo negibna pod zemljo, toda zdaj mi je v tolažbo misel, da boš morda na svoji roki začutila rahel dotik.

In zagledala boš mojo podobo, in izpod zaprtih vek tvojih oči bodo privrele solze, podobne tistim solzam, katere sva ganjena od lepote, prelivala nekoč v dvoje — o, ti moja edina prijateljica, o ti, ki sem te ljubil tako globoko in tako pristrčno!

Vrabec

Vračal sem se z lova in šel skozi vrtni drevored. Pes je tekel pred menoj. Na mah je spočasnjal korake in se začel plaziti, kakor bi zavohal divjad.

Pogledal sem po drevoredu in zagledal mladega vrabčiča z rumenim paskom okrog kljuna in s puhačim čopom na glavici. Veter je močno zibal breze, pa je ptiček padel z gnezda; čepel je nepremično in brez moči ščeperil negodne perutičke.

Moj pes se je počasi tihotapil k ubogemu goličku, takrat pa šine z bližnjega drevesa star črnogledi vrabec. Pade kakor kamen psu tip pred gobec. Razčeperjen in divjen z obupnim, žalostnim čvikanjem prhne dvakrat proti zobati odprti pasti.

Planil je, da reši, da s svojim telescem zavaruje negodno dete. Toda vse njegovo drobno telesce je trepetalo od groze; cvilil je z divjim, ohropelim glaskom in umiral, žrtvujoč samega sebe.

Kakšna velikanska pošast se mu je moral zdeti pes! In vendar ni mogel obsedeti na svoji visoki veji... Sila močnejša od njegove volje, ga je pognala pred psa.

Moj Trezor se je ustavil in zavlil nazaj... Očitno je tudi on priznal to moč.

Jadrno sem poklical zmedenega psa in se spoštljivo umaknil.

Da; ne smejte se. Prevzelo me je pobožno spoštovanje pred majhno, junaško ptičico, pred njeno strastno ljubeznijo.

Ljubezen, sem si mislil, je močnejša od smrti, močnejša od strahu pred smrtjo... Samo z ljubeznijo se življenje ohranja in razvija.

Nekaj misli o knjigi Karla Prušnika — Gašperja

„Gamsi na plazu“

(Nadaljevanje s 3. strani)

na Koroškem ni moglo ali ni hotelo poznati potreb in stremljenj ljudstva, katero si je želelo aktivnega narodnega dela. Tako manjšina, je zapisal dr. Franci Zwitter v Koledarju slovenske Koroške, katere enostransko svetovno nazorsko in socialno konservativno usmerjeno vodstvo se je povezovalo z najbolj reakcionarno nemško stranko, na drugi strani pa odklanjalo kakršne koli stike z drugimi nemškimi strankami, jasno ni bila dovolj oborožena za takojšnji odpor proti nacizmu.

Toda že leta 1934, ko je po avstrijskih mestih in zlasti na Dunaju tekla delavška kri, so se tudi med koroškimi Slovenci začeli pojavljati glasovi proti celovškemu vodstvu koroške slovenske stranke, katere program je bil »biti brez programa, njen cilj pa takšna politika, ki bi dosegla, da bi koroški Slovenci lahko umrli brez bolečin«. Tej politiki samomora se je uprla zlasti mladina, kajti »nasilje je bilo vse hujše. Nacisti in ščviniisti so predrzno dvigali glave in skoraj ni minil teden, da ne bi čuli o novi krivici, ki so jo prizadejali kakemu Slovencu. Kjerkoli so mogli, so zatirali naše kulturno življenje, nas gospodarsko stiskali in žalili naša narodna čustva«. V času, ko je klerofašizem pripravljaval pot nacizmu in so bile na dnevnem redu aretacije delavcev, se je tudi med koroškimi Slovenci vžigala iskra odpora, ki je po zasedbi Avstrije kljub drugačnim direktivam vodstva vzplamtela v mogočnem plamen.

Številni slovenski fantje so se v nasprotju z željami in zahtevami »voditeljev« uprli vpoklicu v nemško vojsko, pobegnili so v gozdove in kot zeleni kadrov-

ci prihajali v doline ter tam netili uporniški duh; pozneje je večina zelenih kadrovcev odšla v partizane. »Ti prvi uporniki proti Hitlerju so bili odlični borci, mnogi med njimi pa so padli junaške smrti«, pravi o njih pisec knjige.

Častno mesto v knjigi »Gamsi na plazu« pa zavzema boj slovenskih koroških partizanov proti nacističnemu nasilju. To je kronika težkih krvavih borb, v katerih so si uporniki morali šele priboriti orožje, to je obujanje spominov na spopade, zmage in umike, na razširjanje osvobodilne miselnosti med slovenskim koroškim ljudstvom v dolinah, pa tudi med nemško govorečim prebivalstvom, med katerim so ravno slovenski partizani zaneli prvi upor in ga bodrili na borbo za osvoboditev domovine, kajti mnogi nemški antifašisti so se le težko otesli pomislekov glede aktivne oborožene borbe v hribih in gozdovih, misleč, da »smrek ni moč organizirati«. Prav tako pa je to tudi pripovedovanje o partizanski pesmi, o mitinških, o bunkerjih in ilegalnih tehnikah ter junaških kurirjih, pa še o političnem delu v edinicah in na terenu med ljudstvom, ki je v partizanih pozdravljalo in slavilo »slovensko vojsko«. In še beremo o pohodu čez Dravo, o SS-ovskem zločinu pri Peršmanu 14 dni pred porazom nacizma in o boroveljski tragediji 12. maja 1945, pa o mnogih, premnogih drugih junaštvih, žrtvah in zmagah nepremagljive ljudske vojske malega naroda, ki tudi v času najhujšega nasilja ni hotel kloniti in umreti.

Knjiga »Gamsi na plazu« je povest o junaškem boju našega ljudstva za svobodo in enakopravno življenje, povest o

partizanskih borbah, kako »so se trdo prebijali vsa leta skozi zasede in kako so morali kakor gamsi plezati po gorskih pečinah in grebenih...«, ker v njih »je bil ogenj, ki se je dal pogasiti samo s svobodo«. Je pa tudi povest o tem, kako so na strani zaveznikov izbojevali zmago in priborili svobodo vsem mnogim milijonom, ki so trpeli pod oblastjo podivjanega režima. In ko so se po končani večletni borbi na življenje in smrt kot zmagovalci z juga in s severa ter z vzhoda in zahoda naše dežele zgrinjali v glavnem mestu Celovcu, se je avtor knjige zamislil nad veličino te borbe in zmage:

Izbojevali smo svobodo, izbojevali smo protifašistično borbo, zaneli upor naprednih ljudi v Avstriji. Vsa dolga leta so bile oči trepetile in tlačeni avstrijskih in slovenskih protifašistov v upanju uprte v partizanske borbe. Dvigali smo duha napredka in socialistične misli. Oznanjali smo vero v boljšega človeka, v demokracijo, v socializem. In vprašal sem se: ali smo po svojih močeh, mi in naši avstrijski soborci pošteno in požrtvovalno izvršili tisto, kar je terjalo napredno človeštvo od nas? Ali smo morda komu prizadejali krivico? Tudi to se je pripetilo. Toda, prizadevni in delovni kosci v potu obraza med zamahom poškoduje kdaj tudi mlado, nedolžno drevo. Toda v glavnem, če sem tenkovesten, opravili smo svojo dolžnost. Prisluhnilo smo o pravem času zgodovinskim dogajanjem, žrtvovali mladost, zdravje in kri in izbojevali bitko za napredek, za delovno ljudstvo, za mir. Kdo lahko terja kaj več od generacije ljudi, ki je mladost preživela v okovih?!

Najprej denar, vse drugo pride potem

To sredo se je parlament na Dunaju spet sestal k novemu zasedanju, pred seboj dolgo vrsto važnih problemov, v katerih so se v ministrskem svetu že sporazumeli o odnosu ki so še predmet pogajanj v vladni koaliciji. Pravijo, da bo to zadnja parlamentarna doba, ki bo več ali manj potekala v mirnem in stvarnem razpravljanju, ker bo prihodnje zasedanje že zasenčila volilna borba za parlamentarne in deloma tudi za deželnozborske volitve prihodnje leto v oktobru.

Prvo vprašanje, ki se mu je parlament posvetil na sedanjem zasedanju, je državni proračun za leto 1959. Najprej bodo torej poskrbeli za denar in šele potem, ko bodo preskrbljena in urejena sredstva za upravljanje države v prihodnjem letu, bodo prišli na vrsto tudi ostali problemi. Sploh je razpravljanje o državnem proračunu vsako leto eno najbolj zanimivih obdobij parlamentarnega zasedanja in mu tudi vse stranke posvečajo posebno pozornost.

Proračun za prihodnje leto, ki ga je ministrski svet po več mesecev trajajočih pogajanjih med posameznimi ministrstvi odobril na seji v torek, je parlamentu predložil in obrazložil finančni minister dr. Kamitz. Redni proračun bo tudi prihodnje leto dosegel približno enako višino kot v tekočem letu, vendar s tem še ni rečeno, da bodo izdatki in dohodki tudi dejansko znašali le toliko, kot so predvideli. Saj je ravno iz zaključnega poročila o proračunu za leto 1957 razvidno, da so tako dohodki kakor tudi izdatki bistveno presegli načrtovano mejo.

V rednem proračunu za prihodnje leto so predvideni skupni izdatki v višini 37,5 milijarde šilingov, dohodki pa 36,5 milijarde, kar pomeni, da bo znašal primanjkljaj okroglo milijardo šilingov. Ta primanjkljaj pa samo zato ni višji, ker so mnoge potrebne investicije in izdatke vključili v izredni proračun, ki se bo zaradi tega tudi bistveno povečal v primer-

javi z letošnjim letom. Predvidevajo, da bo znašal 3 milijarde, to je za 1,3 milijarde več kot letos. Če se v razvoju državnega gospodarstva prihodnje leto ne bodo pojavili novi konjunkturni izgledi, se bo primanjkljaj v državni blagajni po vsem tem občutno povečal, zlasti še, ker blagajno obtežuje še primanjkljaj iz leta 1957, kateremu se bo po vsej verjetnosti pridružil še primanjkljaj iz tekočega leta, saj v dosedanjih četrletjih zdaleka ne dosega predvidene višine.

Že predhodna pogajanja za sestavitve proračuna, med katerimi so morali želje posameznih ministrstev občutno omejiti, kažejo, da bo razprava o novem proračunu letos posebno živahna. Trdih besed ni pričakovati le od strani opozicije — FPÖ in KPO — marveč si bodo marsikatero »ljubeznivost« nedvomno povedali tudi med OVP in SPO, čeprav sta se obe stranki načelno že sporazumeli glede razdelitve sredstev. V tisku se je namreč že dolgo pred pričetkom proračunske debate začelo medsebojno »razglabljanje« o sedanjih gospodarski in finančni politiki, katerih uspehe OVP pripisuje izključno sposobnostim Raaba in Kamitza, dočim so socialisti na tej politiki našli že mnogo napak in slabosti. Vse kaže, da se bodo prvi predvolilni boji začeli že zdaj, torej celo leto pred volitvami.

Nazadovanje proizvodnje kos in srpov

Kakor poroča APA, je avstrijska proizvodnja kos in srpov nazadovala v primeri s predvojnimi časom na eno tretjino. Leta 1937 so proizvedli tega blaga v teži 2880 ton, preteklo leto pa samo še 948 ton. V letošnjem prvem polletju je proizvodnja kos in srpov znašala 426 ton ter je verjetno, da proizvodnja v drugi polovici leta te višine ne bo dosegla, ker je v drugem polletju tudi manjše povpraševanje po tem orodju.

V prvih povojnih letih je proizvodnja

kos in srpov obetala hiter razmah. Leta 1947 so proizvedli 1476 ton kos in srpov, leto pozneje pa že 1680 ton. V naslednjih letih pa je pričelo nazadovanje ter je proizvodnja leta 1953 dosegla samo še 900 ton. Naraščajoča mehanizacija in motorizacija kmetijstva doma in po vsem svetu izpodriva ročno koso in srp in s tem povezano tudi nazadovanje izvoza, ker je povzročilo občutno nazadovanje proizvodnje kos in srpov, nekdanj takorekoč simbola kmetijskega dela.

Svetovne razstave

107 let poteče letos, odkar so narodi sveta začutili potrebo, da se medsebojno seznanijo predvsem s pridobitvami svojega narodnega gospodarstva. Tako so se pričele svetovne razstave. Prva je bila v Londonu leta 1851 s 17.000 razstavljenimi predmeti. Obiskalo jo je 6 milijonov ljudi. Štiri leta kasneje ji je sledila pariška svetovna razstava. In tako se je do začet-

ka prve svetovne vojne leta 1914 zvrstilo okrog dvajset takih razstav. Z vsako se je zvečalo število razstavljalcev kakor tudi obiskovalcev. Tako je pariška svetovna razstava 1878. leta pokazala že 53.000 predmetov, ki jih je občudovalo 16 milijonov gledalcev, leta 1900 je bilo pa prav tam razstavljenih 60.000 predmetov.

Prihodnje leto kovanci po 50 šilingov

Pristojne oblasti so že odobrile kovanje denarnih enot v vrednosti 50 šilingov, ki jih bodo izdali ob priliki proslave tirolskega osvobodilnega boja. Končni osnutek kovanca predstavlja na sprednji strani sliko tirolskega narodnega junaka Andreasa Hoferja, ob robu pa bo napisano »Tiroler Freiheit 1809 bis 1919«. Zadnja stran kovanca za 50 šilingov bo predstavljala tirolskega orla obdanega z grbi vseh zvez-

nih dežel. Ob robu kovanca pa bo napisano »Republik Österreich — 50 Schilling«.

Po vsej Avstriji v zadnjih mesecih vedno znova opažajo, da je v obtoku ponarejen denar. Varnostni organi se že več mesecev zama trudijo, da bi odkrili ponarejevalce bankovcev po 50 šilingov in kovanec po 5 šilingov. Vsak mesec razpečajo ponarejevalci okrog 50.000 šilingov. Bankovci so tako spretno ponarejeni, da jih ločijo od pravih samo strokovnjaki.

RADIO PROGRAM

RADIO CELOVEC

Poročila dnevno: I. program. — 5.45, 6.45, 7.45, 12.30, 17.00, 20.00, 22.00.
II. program. — 6.00, 7.00, 13.00, 17.00, 19.00, 22.00.

Vsakodnevne oddaje: I. program: 5.55 Oddaja za kmete — 6.00 Vedri zvoki — 7.00 Pisan spored za jutranjo uro — 7.55 Zvenече razno — 9.00 Pozdrav nate — 10.10 Gospodinski magazin — 11.00 Dobro razpoloženi ob enajstih — 11.45 Oddaja za podeželje — 12.03 Pestro mešano — 13.00 Opoldanski koncert — 14.45 Prav za vas — 15.45 Iz književnosti — 17.55 Sami klagerji — 19.30 Odmev časa.

Sobota, 25. oktober:

I. program: 8.45 Širni pisani svet — 9.00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca (slov.) — 14.30 Pozdrav nate — 16.20 Oddaja za mladino — 16.45 Iz parlamenta — 18.15 Lepa pesem (slov.) — 20.15 Zabavni koncert — 21.00 Quiz za 100.000 šilingov.
II. program: 8.20 Za zabavo — 9.15 Ti in žival — 14.45 Tehnični pregled — 15.00 Mladinski koncert — 16.00 Melodije se vrstijo — 19.35 Operni koncert — 21.00 Operetni koncert.

Nedelja, 26. oktober:

I. program: 6.10 Vesele melodije — 7.30 S pesmijo in glasbo želimo in voščimo (slov.) — 9.00 Melodije jutraj — 11.30 Vesele petje, veselo igranje — 14.30 Pozdrav nate — 19.00 Športna poročila — 20.10 „Ljudje v temi“, igra.
II. program: 7.05 Godba na pihala — 9.00 Operni koncert — 16.30 Popevke — 18.00 Poznane melodije za nedeljsko popoldne — 19.10 Sprehod skozi stari Dunaj — 20.00 „Ciganska ljubezen“, opereta.

Ponedeljek, 27. oktober:

I. program: 8.45 Zapiski iz domovine — 14.00 Poročila, objave. — Trdi orchi (slov.) — 17.10 Melodije preteklosti — 18.40 Za ženo in družino (slov.) — 19.15 Od plošče do plošče — 20.15 V slučaju...
II. program: 8.20 Za razvedrilo — 15.30 Glasba iz baletov — 16.30 Nič za dolgočasje — 17.55 Popoldanski koncert — 19.30 „Vanessa“, opera.

Torek, 28. oktober:

I. program: 8.45 Domači zdravnik — 14.00 Poročila, objave. O zastupljenju z gobami (slov.) — 16.00 Tiho oglaš se glasba — 17.10 Popoldanski koncert — 18.40 Mesec dni deželne politike — 19.15 Lepe žene iz 1001 noči — 20.15 „Cosi fan tutte“, komična opera.
II. program: 8.20 Glasba na tekočem traku — 15.30 Glasba iz filmov — 16.00 Oddaja za žene — 17.55 Samo zate — 20.00 Male impresije.

Sreda, 29. oktober:

I. program: 8.45 Iz ženskega sveta — 14.00 Poročila, objave. Kar želite, zaigramo (slov.) — 17.10 Glasba, ki se nam dopade — 18.10 Govori se o tem — 20.15 Življenje polno glasbe: Eddi Sauter.

II. program: 8.20 Zabavna glasba — 16.00 Otroška ura — 17.55 Popoldanski koncert — 19.30 „Küraselerjev Sebastijan in njegov sin“, slušna igra — 21.00 Zaupne melodije.

Četrtek, 30. oktober:

I. program: 8.45 Avstrijci v inozemstvu — 14.00 Poročila, objave. Gospodarska šola za vsakogar (slov.) — 16.00 Zabavna glasba — 16.30 Čarobno zrcalo časa, ki ga ni — 17.10 Popoldanski koncert — 18.10 XY ve vse — 18.30 Mladinska oddaja — 19.00 Prilcesinja dneva — 20.15 Čez Packo.

II. program: 8.10 Lahka glasba — 9.35 Poznana dela velikih mojstrov — 16.00 Oddaja za žene — 17.55 Popoldanski koncert — 19.20 K svetovnemu dnevu varčevanja.

Petek, 31. oktober:

I. program: 8.45 Koroške pesmi in običaji — 14.00 Poročila, objave. Otroci, poslušajte! (slov.) — 16.00 Glasba Nica Dostala — 18.10 Prosti čas je dragocen — 18.40 O petju na Koroškem — 19.05 Zgrabi srečo — 20.15 „Elizabeta angleška“ po drami.

II. program: 9.35 Poznana dela velikih mojstrov — 16.30 Z glasbo in ritmom — 17.10 Kulturna poročila — 17.15 Znanje za vse — 17.55 Kar vedno radi poslušate — 19.30 Narodna glasba — 19.45 Za prijatelje gora — 20.00 Pozdrav z Dunaja.

RADIO LJUBLJANA

Poročila dnevno: 5.05, 6.00, 7.00, 13.00, 15.00, 17.00, 22.00.

Sobota, 25. oktober:

5.00 Pester jutranji spored — 8.05 Mladina poje — 8.45 Ritmi in melodije iz Latinske Amerike — 10.10 Narodne in domače viže — 11.00 Od arije do arije — 12.15 Kmečka univerza — 12.25 Stari angleški napevi — 12.40 Napevi izpod zelenega Pohorja — 14.30 Voščila — 15.40 S knjižnega trga — 17.25 Zabavni zvoki na tekočem traku — 18.00 Jezikovni pogovori — 18.45 Okno v svet — 20.00 Radio-televizija Ljubljana — 21.00 Melodije za razvedrilo.

Nedelja, 26. oktober:

6.00 Veder nedeljski jutranji pozdrav — 7.35 Igra Kmečka godba — 8.00 „Bratovščina sinjega galeba“, igra — 9.40 Partizanske pesmi — 12.00 Voščila — 13.30 Za našo vas — 14.15 Voščila — 15.25 Zname melodije — 16.30 Zbori in samospevi iz slovenske romantike — 17.30 „Hiša pod žgočim soncem“, igra — 20.00 Varieté na valu 327,1 m.

Ponedeljek, 27. oktober:

5.00 Pisan glasbeni spored — 6.40 Naš jedilnik — 8.05 Orkestralna matineja — 9.00 Pisani zvoki z Dravskega polja — 9.20 Umetne in narodne pesmi — 9.40 Zvoki iz Mehike — 10.10 Iz operne in solistične glasbe — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Igra godba na pihala — 14.35 Razpoloženske melodije — 16.00 Operne melodije — 18.15 Slovenske umetne pesmi — 18.30 Športni tednik — 20.00 Zabavna glasba — 20.45 Kulturna tribuna.

Torek, 28. oktober:

5.00 Pisan spored — 8.05 Stare tržaške narodne — 8.26 Ritmi z juga — 10.10 Jugoslovanska orkestralna glasba — 10.45 Za dom in ženo — 11.30 Oddaja za otroke — 12.15 Kmečka univerza — 13.30 Od arije do arije — 14.15 Zanimivosti — 14.30 Voščila — 16.00 Za glasbene ljubitelje — 18.00 Družinski pogovori — 20.00 Igra plesni orkester Radia Ljubljana — 21.31 Vedre melodije.

Sreda, 29. oktober:

5.00 Jutranje melodije — 8.05 Koncertni valčki in operetne uverture — 9.00 Jezikovni pogovori — 10.10 Iz sodobne slovenske zborovske glasbe — 11.00 Popevke s festivala v Opatiji — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Nekaj narodnih iz Bosne — 12.45 Igra trio Avenik — 14.35 Zabavni zvoki — 15.40 Novosti na knjižni polici — 16.00 Koncert po željah — 17.30 Z ljudsko pesmijo po pokrajinah Jugoslavije — 18.00 Kulturna kronika — 20.00 Leonevallo: Glumači.

Četrtek, 30. oktober:

5.00 Pisan spored — 8.05 Lirične skladbe — 9.00 Za prijetno zabavo — 9.15 Pojo solisti ljubljanske Opere — 10.10 Odprite sprememnik — 11.30 Oddaja za cicibane — 12.15 Kmečka univerza — 12.25 Iz Mozartovih oper — 14.30 Voščila — 15.15 Zabavna glasba — 16.00 Javna oddaja Radia Köln — 18.15 Popevke se vrstijo — 20.00 Četrtek večer domačih pesmi in napevov.

Petek, 31. oktober:

5.00 Za dobro jutro — 8.05 Uverture in arije — 8.40 Varieté na valu 327,1 m — 9.40 Pisan spored narodnih — 10.10 Simfonični koncert — 11.00 Za dom in ženo — 11.10 Poje Catarina Valente — 12.00 Narodne ob spremljavi harmonike — 12.15 Kmetijski nasveti — 13.30 Zaključni prizori slavni oper — 14.35 Za ljubitelje popevk — 16.00 Koncert ob štirih — 17.10 Moderni ritmi — 18.00 Radijski leksikon — 20.30 Mojsirska dela koncertne literature.

Sadna drevesca vseh vrst in sort, za 20 % ceneje kot drugod, dobavi drevesnica inž. Marko Polzer, pd. Vazar p. St. Vid v Podjuni — St. Veit im Jauntal.

7-odstotno posojilo za stanovanjsko obnovo

Sklad za obnovo stanovanj je v povojnih letih obnovil v Avstriji že 9681 stanovanjskih poslopij, ki so bila porušena v vojnih letih. Vsa obnovljena poslopja imajo skupno 126.165 stanovanj. Za ta gradbena dela je bilo potrebnih 7,29 milijarde šilingov. V gradnji je še 789 stanovanjskih poslopij. Dnevno izplača sklad za stanovanjsko obnovo okoli 3 do 3,5 milijona šilingov za gradbena dela. Trenutno ima sklad v obravnavi še nadaljnjih 1746 prošelj za obnovo, za kar bo potrebnih 4.755 milijonov šilingov.

Da se čim prej uredijo vsa potrebna obnovitvena dela in izgradi čim več sodobnih stanovanj, je sklad razpisal posojilo v skupnem znesku 200.000.000 šilingov. Sedemodstotno posojilo je možno vplačati pri vseh avstrijskih denarnih zavodih do vključno 25. oktobra. Z dokazilom, da ste vplačali posojilo, lahko dosežete tudi popust pri predpisanih davkih, kar je posebno ugodno. Posojeni denar je dobro naložen, obenem pa je z njim poskrbljeno za nadaljnjo zaposlitev gradbenih delavcev in splošni dvig v državi.

„Sever in jug spadata skupaj“

Pod takimi in podobnimi naslovi je tisk poročal o sprejemu tirolske deželne vlade v Innsbrucku, ki ga je deželni glavar dr. Tschiggfrey priredil ob izidu knjige »Južna Tirolska«. Sprejema so se poleg državnega tajnika dr. Gschnitzerja, deželnega svetnika dr. Oberhammerja ter drugih osebnosti Tirolske udeležili tudi predstavniki Južnih Tirolcev senator dr. Tinzl, predsednik južnotirolskega deželnega zbora dr. Magnago, namestnik južnotirolskega deželnega glavarja dr. Fioreschy, regionalni asesor dr. Benediktiner, generalni tajnik južnotirolske Ljudske stranke dr. Stanek in drugi.

Radovedni smo, kaj bi koroški in avstrijski tisk zapisal takrat, če bi se kaj takega zgodilo pri koroških Slovencih.